

SZOCIÁLPOLITIKAI SZEMLE

SZERKESZTI: DR LANCZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR KADOSA MARCEL

A „Szociálpolitikai Szemle” részben magyar nyelvű kiadása a címlapunkon kitéve, és a Párizsban székelő „Társadalmi reformeszmék kicserélésére alakult nemzetközi Intézet” (Institut international pour la diffusion des expériences sociales) kiadásában megjelenő – francia, angol, német és orosz – folyóiratoknak. A főszólam azonban a magyar anyagra helyezi, amelyből viszont külföldi társlapjaink át fogják venni az őket érdeklő közleményeket.

Dr. Lánzi Jenő:

A német választások.

Száztíz szociáldemokrata képviselő, a haladó irányú néppárt megnövekedése, a klerikális centrum és a maradiak döntő leverése: ez a most befejezett német választások eredménye.

Az eredmény Németország benső ügye ugyan, de egyúttal világeseemény Nemcsak amiatt a szerep miatt, amelyet ma a német nép a világpolitikában játszik, nemcsak azért, mert ma a művelődési és szociális berendezések terén az egész világ a németekhez jár iskolába, hanem mert első eset, hogy egy hatalmas birodalom legnagyobb pártja: szociáldemokrata. Az általános választójog elvetett magja kicsirázott.

Az a politika, melyet Németországban a legnagyobb parlamenti párt fog csinálni, jelentős lesz az általános választójog jövőjének sorsára az egész világon. És akit nem tévesztettek meg ennek a pártnak a csatái, a forradalmi jelszavak emlegetése, hanem hozzáfegyelmelte gondolkozását ahhoz, hogy politikai pártokat, amint az egyes embereket, ne abból ítélje meg, amit mondanak, hanem abból a mit tesznek, az előtt egy pillanattal sem lehet kétséges, hogy ez a politika: a forradalmi elméletekkel való szakítás és a szociális építés politikája lesz. Mert a német szociáldemokrata-pártra épűgy mint más nemzetek szociáldemokrata pártjaira a parlamentbe való bevonulás egy mélységesen nagy átalakulást hozott, amelyet egy szóval így lehet jellemezni: a forradalmi szocializmus építő szocializmus lett.

Ez a jellemzés egyúttal, szerintünk, a mostani, talán nem remélt, de azért nem meglepő választási eredmény igazi és egyúttal helyes magyarázata is. Az általános választójog behozatala óta a német birodalom története nem más, mint a szervezett néptömegek fokozatos és feltartóztathatatlan előretörése. És aki nem a képviselők számából, hanem a leadott szavazatok számából bírálja meg az eseményeket, nem fog kételkedni ezen megállapításunk helyességére felől. 1907-ben vagyis az előző választásnál a szociáldemokraták a gyarmatpolitikában követett taktikájuk miatt mandá-

tumaiknak felét veszítették el. És a szocialista lapok mégsem túloztak, mikor győzelemről beszéltek, mert a szociáldemokrata képviselőkre leadott szavazatok száma 1/2 millióval megnövekedett.

A német sajtó egy része azt hangoztatja, hogy a fekete-kék block veresége nem a szociáldemokraták és a liberális pártok erejének, hanem a centumpárt gyávaságának tudható be, mely baljóslatú sejtellemmel már előre kétségbeesett a bekövetkező események felett. A centrum és a konservativek nem hittek saját erejükben, mert nem hittek saját igazságukban.

Ez a magyarázat felette hiányos. Igaz lehet, de nem érinti a kérdés leglényegesebb oldalát: mi volt a centrum és a konservativek ezen gyávaságának az igazi forrása. Semmi más: mint az ellenfél előretörő erejének érzete.

Bizonyosan sok más körülmény is közrejátszott a szociáldemokrata győzelemben. Elsősorban az a gyávaságos politika, melyet a fekete-kék block a nagybirtokok és a papok érdekében űzött. A block pénzügyi politikája feiemelte a fogyasztási adókat, de gondosan óvakodott a nagybirtok adóterhét fokozni. Aztán a drágaság. A magas agrár-vámok megdrágították az élelmi szereket, és ezen a ponton a fekete-kék block semmit sem volt hajlandó engedni. És végül a harcvágyó reakció háborúba akarta kergetni a marokkói kérdésben a birodalmat. De a német nép nem volt hajlandó bőrért a vásárra vinni, hogy a porosz földesurak toronymagasságú árakon adják el zabjukat.

Ezek az okok, ismételjük, közrejátszottak a beállott eredményben, és ezeknek az okoknak tulajdonítható, hogy a liberális pártok a pótválasztásoknál a szociáldemokrata jelöltet támogatták. De a bekövetkezett esemény eredőjében nem ezek a legnagyobb össze-tevők. Az eredmény első sorban a széles néprétegek szervezkedésében és a pártpolitika viselkedésében, – a forradalmi elméletekkel való szakításban – kell keresni. A polgári szavazatok megszerzése – és a mostani választásnál egy millió polgári szavazat esett a szociáldemokratákra – első sorban az utóbbi körülmény javára Írandó.

A választás eredményének magyarázatát semmi sem képes olyan éles világlátásba helyezni, mint az a számsor, amely a szociáldemokrata képviselőkre az utolsó nyolc választásnál leadott szavazatokat jelzi.

Az 1881-ben szociáldemokratákra

leadott szavazat	312.000 volt
1884-ben	550.000
1887-ben	763.000
1890-ben	1,427.000
1893-ban	1,786.000
1898-ban	2,107.000
1903-ban	3,010.000
1907-ben	3,259.000

A szociáldemokratákra most leadott szavazatok az 1907. évvel szemben legalább egy millióval maga-

sabb számot mutatnak. Másszóval az összes szavazatok egyharmada szociáldemokratára esett.

Igaz ugyan, hogy a növekedés egy része annak tudható be, hogy mindég több és több ember gyakorolja szavazatjogát. 1887-ig az összes szavazóknak csak 60 %-a gyakorolta szavazatjogát, 1907-ben már 84%, és most – amikor már tizenharmadszor folyik a választás az általános választójog alapján, – bizonyosan a 90%-ot is fölülmúlja ez az arányszám.

Ezek az arányszámok azonban távolról sem elegendő magyarázatai annak, mi a szociáldemokrata szavazatok szakadatlan és folytonos növekedésének oka és ez az emelkedés miért ölt folyton nagyobb mérvet. És ha azt is figyelembe vesszük, hogy a most leadott szociáldemokrata szavazatok legalább $\frac{1}{4}$ -e polgári és nem munkásszavazat volt, helyesnek kell találnunk fenti megállapításunkat, mely szerint a szociáldemokrata győzelem igazi oka:

hogy a szociáldemokrata párt parlamenti eszközzel harcoló párt lett,” hogy szakított a forradalmi elméletekkel.

A forradalmi elméleteknek meglehet a maguk elméleti jogosultságuk, de azt senkisésem vonhatja kétségbe, hogy míg a parlamenti szocializmus nagy és jelentős sikerekre mutathat rá, addig a közvetlen akció hívei tüntető manifestációknál és tömegpszichológiai értekezéseknél alig vitték többre. Ellenben ellehet mondani, hogy a parlamenti szocializmus megváltoztatta már eddig is az állam politikáját. A szociáldemokrata pártok fellépésével kezdődik az állam és a község szociálpolitikája. Az eddigi eredményt lehet ugyan keveselni, de egyszerűen lekicsinyelni nem lehet. A forradalmak, mindenesetre az eddigiek túlnyomó része csak a kormányzat külső formáin változtatnak, de nem változtatták meg a gazdasági viszonyokat. Már pedig ha elfogadjuk, hogy a gazdasági viszonyok megváltozása nélkül a társadalmi intézmények marandó megváltozására nem számíthatni, el kell fogadnunk azt is, hogy a forradalmak nem hoznak létre olyan mély és marandó átalakulást, mint a társadalmi berendezéseknek talán lassúbb, de mélyebben járó átforgalmásai.

Ilyen átforgalmásra pedig már eddig hivatkozhatnak a szociáldemokrata pártok, bár hosszú időn át nem akartak a kormányzatban aktíve részt venni. De az élet kényszerítette őket erre, és a német birodalomban rájuk esett 4 millió szavazat még jobban ráfogja őket kényszeríteni, hogy a puszta kritika teréről az alkotás területére lépjenek.

Ha azt mondjuk, hogy a parlamenti szocializmus már eddig is átforgalmazta az államot, legkevésbé sem túlozunk. Egészen a múlt század közepéig az állam szerepe csak kettőben állott: hogy az emberek ne öljék meg egymást, és ne vegyék el egymás tulajdonát. Tehát az élet, a testi épség és a vagyon védelmében. Joggal mondhatták ebben a korszakban, hogy az állam szerepe ugyanaz, ami az éjjeli őre. A mai állam szerepe leggyökerében más. Az állam beavatkozott a társadalmi élet összes viszonylataiba. És ez a beavatkozás éppen a tömegek politikai és gazdasági szervezkedésének és a parlamenti szocializmusnak tulajdonítható.

Sem az állam, sem a község ma már nem kizárólag az uralkodó osztályok érdekképviselői, mint voltak a múltban.

Nem állítjuk, hogy a legtöbb intézmény és azok végrehajtása nem az uralkodóosztályok érdekében történik Németországban is. De állítjuk, hogy a mai állam már nem kizárólag osztályállam. Négy millió szavazat hatása alól egyetlen állam sem zárkozhatik el. A munkásbiz-

tosítás, a bérhivatalok, a minimális bérek megállapítása, az éjjeli munka eltiltása a munkásosztály érdekében történtek, és kivívásuk maguknak a munkásoknak az érdeme. De kivívták a mai alkotmányos szervezet formái között.

És ez a szocializációs folyamat nemcsak az államban, hanem a községekben is végbemegy. Nemcsak a községi üzemekre lehet és kell itt rámutatni, hanem az egész modern községi politika a szocializáció jegyében folyik. Az a gondolat, hogy a község a magánvállalatok, pl. a közúti vasutak jövedelmében részesedjék, ötven év előtt egészen idegen volt. De már nem az, éppen olyan kevésbé, mint a községi világítás, községi lakásfelügyelet, lakáspolitikai, vagy a községi erőszolgáltatás. Főleg ez az utóbbi nyújt beláthatatlanul merész perspektívát. Németországban néhány nagyváros már nem csak az ipart, hanem a mezőgazdaságot is ellátja elektromos energiával, ami valóságos benső kolonizációt von maga után.

Ezeket az eredményeket – ismételjük, – lehet keveselni, de nem lehet lekicsinyelni. Ezért látjuk, hogy Franciaországban a forradalmi elmélet nem egy theoretikus csalódásról számol be és pályafutása alkonyán a német példát állítja oda követendőnek.

A mostani választások tehát a német szociáldemokráciára nézve nem jelentenek sem irányváltást, sem új politikát. Az az idő, amikor – a porosz képviselőház volt elnökének egykori nyilatkozata szerint – a szociáldemokraták nem lehetnek a törvényhozás alanyai, csak a törvényhozás tárgyai, elmúlt. Az új választások eredményeképpen, legnagyobb német párt, a szociáldemokrata párt, folytatni fogja fejlődésének eddigi útját: a forradalmi puccsizmizmus politikája helyett a társadalom és az állam szociális kiépítésének politikáját, az alkotó szociálpolitikát.

Prof. Dr. R. Broda: Bécs város Községi üzemei.

(Utányomás tilos.)

Az utolsó hónapok élelmiszer-drágulása minden nagyobb ipari államban arra a lehetőségre irányította a közvélemény figyelmét, hogy a városi lakosságot a maga választotta községi hatóság védelmezze meg a drágaság bizonyos alakulatai ellen az által, hogy beleszóljon a város gazdasági életébe és saját kezelésébe vegyen bizonyos nyilvános üzemeket. Ennek a hangulatnak a szülőtte az új francia kormányjavaslat, amely a francia községeknek tág jogokat engedélyez a községi sütődék és mészárszékek felállítására tekintetében.

Kétszeresen érdekesnek tűnik fel ilyen körülmények között egy pillantást vetni azokra a tapasztalatokra, amelyet Európa némely városában szereztek a nyilvános üzemeknek és az élelmezés fontosabb ágainak a municipalizálásával. Mindenekelőtt Bécs jöhet e tekintetben számba, mert nemcsak az európai kontinens nagyvárosait szárnyalta tul ezen a téren, hanem a mintaképül szolgáló angol városokat is. -

A következőkben rövid foglalatját adjuk e városi üzemek történetének és eredményeinek.

Bécs város üzemei, melyek azelőtt szűk körre – raktárház, vízvezeték –, szorítottak, 1896 óta, amióta a keresztényszocialista párt vette át a város kormányzatát, rohamosan szaporodtak os, ma már a fenti kettőn kívül számos nagyszabású vállalkozást foglalnak magukban, így mindenekelőtt a városi gáz- és villanyműveket, a városi közlekedési eszközöket (közúti vasút, omnibusz és autóbusz) serfözde és város-pince,

városi temetkezési vállalat, községi takarékpénztárak, élet- és járadékbiztosítás.

Az elől említett két üzem megfelel céljainak; a vízellátást az utóbbi évtizedben fokozták új forrás-vízvezeték lefektetése által, amely a steier hegyekből hozza a vizet a fővárosba. A régente Bécsben oly tömeges tifuszos megbetegedéseket ez az üzem a minimumra csökkentette. Egyébként pedig megjegyezhetjük, hogy az elől említett két üzemnél még nincsen szó szorosabb értelemben vett municipalszocialisztikus vállalatról, mint amilyeneknek az alább ismertetett üzemek képeznek.

1. A városi gázművek.

Ennek a megalapítása elé a 19-ik század utolsó évében súlyos jogi nehézségek tornyosultak. Azelőtt hosszú lejáratú koncessió alapján egy angol társaság az Imperial Continental Cas-Association kezében volt a város világítása, de ez nagyon hanyagul tett eleget kötelezettségének, Bécs utcáinak világítása rendkívül silány volt. A lakosság elégedetlensége arra indította az új városi többséget, hogy a világításnak községi üzembe vételével foglalkozzék, előbb azonban meg akarta várni a koncessió lejártát, hogy aztán szabad kézből megvesse a társaság anyagkészletét és csövezetét. A vételár fölötti alkudozások nem vezettek eredményre. A város koncessió-adási joga azonban – ami a belső kerületeket illeti – kétségen felül állott, míg a nemrégiben beolvasztott elővárosok tekintetében ez a jog kétséges volt. A gáztársaság azonkívül nem is vette talán komolyan a városnak azt a hivatalosan közölt elhatározását, hogy amennyiben a megváltási árban nem tudnak meg egyezni, a város saját gázműveket fog felállítani, mert hiszen ilyen építkezés természetesen sokkal nagyobb összegeket igényelne, mint amennyit a társaság követt a berendezéséért.

Mégis ez a látszólag gazdaságtalan megoldás valósult meg: a város belekezdett az új művek építkezésébe, a társaság pedig a régi kerületekben lefektetett csöveit ócska vasnak volt kénytelen eladni, de a külső kerületek részére való gázszolgáltatást a bíróság évek hosszú sorára neki ítélte oda. Csak néhány hét előtt, 1912 január 1-én ment át a gázszolgáltatás joga az utolsó (XXI.) kerületben is Bécs város kizárólagos tulajdonába.

Persze nem volt hiány baljóslatokban, amelyek az egyelőre régi kerületekre szorító és nagy befektetéssel járó új üzemeknek a város pénzügyeire való kedvezőtlen hatását jövendőltették. A vállalkozás megalapítói azonban szilárdul bizakodtak az új művek hasonlíthatatlanul tökéletesebb kiállításának előnyeiben, a kevés számú telepen való összpontosítás és az összpontosított nagy üzem technikai fölényében.

És ezeknek a férfiaknak igazuk lett. Előttünk fekszik az M)10. év zárszámadása és ez nagy üzleti nyereséget mutat ki, amely nemcsak a befektetett tőke teljes kamatoztatására, a munkások, hivatalnokok és szolgák nyugdíjalapjának gazdag dotációjára és értékcsökkenési alap gyarapítására elegendő, hanem amellet még 4,624.000 K tiszta nyereséget is mutat fel. Az adózó közönség tehát jól járt vele, maga a város pedig (amit mindenki megerősíthet, aki a 19-ik század végén és most újra járt Bécsben) hasonlíthatatlanul kedvezőbb,*) az utcalámpák számában tetemesen megnövekedett világításához jutott.

A gázlámpáknak Auer-égőkkel való helyettesítése is jelentékeny dolog.

2. Városi villam művek.

A magánvállalatokkal való hasonló heves viaskodások közepette jöttek létre a villamosművek is. úgy ipari, mint világítási célokra és vált lehetővé ez által a főbb utak mintaszerű világítása. Ennek dacára itt is kitűnőek voltak a pénzügyi eredmények és az 1909-iki üzleti eredmény nemcsak 3,003.000 K értékcsökkenés leírását tette lehetővé, hanem azonkívül még 6,694.000 K tiszta nyereséget mutat föl. Itt is tökéletesen megvalósult tehát a kettős cél: a közszolgáltatás megfelelő javítása és a kitűnő üzlet. Ezekhez járulnak még másodlagos momentumként a városi alkalmazottak jávára szolgáló nagyon jelentékeny jóléti intézmények, amelyek közül legyen elég megemlíteni a munkások részére bérük fizetésével engedélyezett szabadságidőt. Ennek tartama az életkor és bérosztály szerint különböző. Ha nézzük pl. a 31–35 koronás bérosztályt és a 12 éves szolgálati korosztályt, úgy itt a teljes fizetéssel járó szabadságidő az üzemi munkásoknál 8, a többi alkalmazottaknál 7 nap.

3. A városi vasút.

Ami Bécs közötti közlekedését illeti, annak idejében ezt is magánvállalat, a Tramway-gesellschaft látta el és pedig fölöttébb hiányos módon. A szolgálatban álló kocsik száma túlságosan kicsi volt ahhoz, hogy a publikum igényeit, különösen esős napokon kielégítse. A város erre az üzemet előbb új társaság kezére adta, amely villamos erővel helyettesítette a lovakat, majd rövid átmeneti idő után egészen a saját kezelésébe vette. A kocsik számát megszorították, új vonalakat építettek és új – részben mérsékelt – tarifákat léptettek életbe. Ennek dacára itt is nagyon kedvezően alakultak az üzleti eredmények és jelentékeny tiszta nyereség támadt.

Ezt a fejlődési tendenciát bizonyos mértékben keresztezte 1910-ben a városnak az az elhatározása, hogy a villamos vasút alkalmazottainak a fizetését jelentékenyen fölemeli. Az ehhez szükséges összeget úgy vélték elérni, hogy az egyenes utazás és a legfölsőbb két szakaszra szóló átszállás tarifáját 12 fillérről 14 fillérré emelik fel. Amint előrelátható volt, ez a tarifaelemelés nem idézte elő a bevételek megfelelő emelkedését, mert a forgalom aránylagos csökkentését eredményezte. Ennek dacára az 1910-iki bevétel 43,545.000 K volt és 4,822.000 koronával haladta meg az előbbi év bevételét. A 39,398.000 K kiadás mellett még mindig maradt jelentékeny fölösleg. Az összes leírások, jóléti kiadások stb. után még 2,700.000 koronát tehetett félre a város, tehát a fizetések emelése dacára se volt vesztesége, hanem még mérsékelt nyeresége az adózók terheinek könnyítésére. A közötti vasúttal kapcsolatban utóbbi időben autóbusszjáratokat is tart fenn a város egyes, vasúti közlekedés számára kevésbé alkalmas vonalak számára.

Azelőtt túlnyomólag társaskocsi bonyolította le Bécs város forgalmát, de nem tarthatta magát hiányos felszerelése és a villamüzemű közötti vasút gyors versenye miatt. A vállalat a csőd szélére jutott és már ott tartott, hogy az üzemet teljesen beszünteti és alkalmazottait szélnek ereszti, amikor a város elhatározta, hogy saját kezelésbe veszi a társaskocsi-közlekedést. Folytatták az üzemet abban a biztos tudatban, hogy (legalább) egyelőre elkerülhetetlen lesz a deficit. A bevétel kocsikilométerenként 41.4 fillér volt a kiadás 59.5 fillér. De még ez a veszteség is messze mögötte marad a közötti vasút nyereségének.

Ha tehát így nagyjából való áttekintésre el lehet mondani, hogy a közvilágítás és közlekedés kérdését Bécs város mintaszerű módon oldotta meg a saját kezelésében, úgy a városi üzem másik lehetősége: a lakásnak élelmiszerral való ellátása már nem sikerült ilyen tökéletesen. Városi sütődék (amilyenek Budapesten vannak) teljesen hiányoznak. A városi tejellátásra nézve még csak majd ezután lesznek bizonyos előkészítő munkálatok. Mi az oka ennek a feltűnő mulasztásnak? Erre vonatkozó kérdésekre egy városi hivatalnok azt felelte, hogy az uralkodó párt, amely főképpen kispolgárookra, kézművesekre támaszkodik, nem akart a pékeknek és tejkereskedőknek ártani.

Az élelmezés problémájában való beavatkozás a Rathauskellerre, egy sörfőzde üzemére és egy nagyvágóban való részesedésre szorítkozik. A Rathauskeller kedvező eredményeket ért el és a serfőzde is nagyon előnyösen fejlődött az utóbbi években, bár még deficittel, 1910-ben 82.000 koronával zárta le számadásait. Ebből azonban 75 ezret a vadászati kiállításban való részesedés nyelt el, úgy hogy a valódi üzemi deficit már csak 7000 K.

Egészen más kérdés, vajjon serfőzde üzembentartása valóban érdekében áll-e a polgárságnak? Avval érveltek mellette, hogy a szabályzat szerint kartellen kívül maradni kényszerült sörház megakadályozza a sör árának emelkedését, sőt esetleg annak csökkenését idézheti elő. Ez ellen közegészségügyi szempontból talán fel lehetne hozni, hogy a sör árának emelkedése és ez által a fogyasztás csökkenése bizonyos tekintetben alig mondható károsnak és hogy így a városi serfőzde funkciója fölösleges, de minden bizonnyal fontosabb és sürgősebb nála a városi tej- és kenyérellátás.

A lakásügy terén való tevékenysége a városnak szintén mögötte marad a kívánalmaknak. Csak a legutóbbi hetekben ment határozatba a barakk-lakások építésében való részvétel.

Egy másik városi vállalkozás ellenben a temetkezés: nagyon jelentős eredményeket ért el, amennyiben egyrészt a luxus temetések árát felemelték, a középosztály és a szegénység temetkezési költségeit ellenben tetemesen csökkentették. Az üzleti fölösleg 1910-ben 169.000 K volt, 60.000 K-val több, mint az előző évben.

Nagyon kedvezően alakultak a községi takarékpénztárak ügyei is, a betéti kamatokat 4%-ban szabhatták meg.

A városi élet- és járadékbiztosító intézet abban a helyzetben volt, hogy ügyfeleinek kedvezőbb feltételeket szabhatott, mint amilyenek a magánintézeteknél szokásosak.*) Ennek dacára 1910-ben 375.000 K fölösleg mutatkozott, tehát újabb eset a közönségnek való kedvezésre és újabb kedvező üzlet az adózókra nézve.

Összefoglalva az elmondottakat, meg lehet állapítani, hogy a bécsi példa bizonyíték arra, miképpen lehet kiterjedt városi üzemekkel a közérdeket számottevő módon előmozdítani anélkül, hogy a községi háztartás finanszírozásának szorításaitól szenvednének általa. Ha egyes választókatételek fentemlített ellentállását leküzdözik, evvel igen értékes városigazgatási problémák megoldását tennék lehetővé.

*) Ez a cikkíró személyes tapasztalata.

Fernand Mazade (Paris): Kereskedelmi egyetem.

Négy évvel ezelőtt egy kereskedelmi egyetemet létesítettek Berlinben. Erről édes-keveset beszéltek külföldön s ez sajnálatos. E német kereskedelmi egyetem létesítése amaz új események egyike, amelyek jobban jellemzik a régi civilizációk fejlődési irányát, mint a politika a ma és tegnap történelmének akár legfontosabb eseményei is.

Kiváló munkatársam és régi barátom. Pierre Baudin, aki jól ismeri a német felső oktatás szervezetét, arra is megtanított, hogy a „kereskedelmi egyetem” kifejezésnek megvan a maga különös jelentősége. Nem szabad tanításról van itt szó, a mi nép-egyetemeink és szabad-iskoláink mintájára, amelyek, bár »valóságos szükségletet elégítenek ki és nagy szolgáltatásokat tesznek, mégis csak távolról felelnek meg a teljes és módszeres tanításnak, melyet az állami egyetemek nyújtanak. Az új berlini egyetem kétségtelenül valóságos egyetem. Teljes és módszeres kereskedelmi oktatást nyújt. Padjain foglalnak helyet több éven keresztül azok a fiatal emberek, akik a kereskedelmi életet nehéz pályának tekintik, amely széleskörű tudást és sok előkészületet kíván. Nem ilyen volt a régi felfogás. Régen a kereskedő azt gondolta, hogy fia, nem tehet okosabbat, minthogy úgy kezdi el a kereskedő mesterséget, hogy beáll inasnak. S mikor már elég sokáig számlálta egész napokon át a zsákokat vagy válaszolt egy néhány üzleti levélre, jól kiérdemelte a sikert s megtette az első lépést a meggazdagodás felé. Tényleg régi, egy letűnt nemzedék szokásai ezek? Nem lehet vajjon ugyanazt, sajnos, sok mai üzletemberről is elmondani? Igaz, van kereskedelmi szakoktatás minden országban s az elemi iskolák felső osztályaiban a többi tárgy között üzleti életben hasznos alapfogalmakat is tanítanak. Csaknem mindenütt tanítanak kereskedelmi számtant; a középiskola, különösen modern tanítással lévén elfoglalva, kedvez a vállalkozói szellemnek. Idegen nyelvek mindinkább terjedő ismerete is közelebb hozza Franciaországot a munka és csere nemzetközi folyamataihoz. De emez ismeretek egyike sem elégséges arra, hogy valóságos kereskedelmi képességeket teremtsen. Ma már nem elég a kereskedelmi földrajz általános ismerete, bizonyos könnyedség az angol vagy német társalgásban, sem a könyvelői diplomata, sem egy kis praktikus gyakorlat. A világ összes tudománya, minden diplomája sem fog jó módszert adni az üzletembernek, épen úgy mint a praktikus gyakorlat is csak egyik eleme marad a kereskedelmi pályára való előkészületnek.” Így vélekedik Pierre Baudin és senki sem képebb, mint ő, a franciák között helyesen Ítélni e fölött.

Kétségtelen, hogy vannak Franciaországban kereskedelmi iskolák (és a, marseille-it igen jónak mondják); vannak felső kereskedelmi iskolák is s Pierre Baudin nem mulasztja el, hogy örüljön nekik. „Íme a technikai, tudományos és gyakorlati tanítás, amelyre szükségünk van” mondja; de hozzáteszi, hogy szeretné ismerni azoknak a francia fiatal embereknek a számát, akik ebben részesülnek. Ez a tanítás nem felel meg egy nagy nemzet szükségleteinek, amelyik még nagy szerepet akar játszani a gazdagság megszerzésében. „Minden igyekvés viszonylagos s csak hasonló más törekvésekkel összehasonlítva ítélni lehet meg. S ha összehasonlítjuk a mi kereskedelmi és ipari tudományos eszközeinket azokkal, melyeket a német iskolákban találunk, az összehasonlítás nagyon kedvezőtlen képet nyújtani mi ránk nézve. Végül, kereskedelmi főiskolánk sem egyetem. A helyek száma meg van határozva s

verseny-vizsga útján jutnak be a hallgatók. A legfelsőbb oktatás tehát egy kis számnak van fenntartva. Itt is feltaláljuk a francia kiválasztás módszerét a tudományos próbákra. Mi mindig a különleges tehetségeket keressük; a fenomeneket szeretjük; annak adjuk a pálmát, aki a vizsgái sikert erő kifejtése céljának tekinti és az iskolára szegezi tekintetét, ahelyett hogy a jövőbe nézne, így lesznek nekünk kiváló teoretikusaink és közép gyakorlati embereink, iskola-zsenik és száraz gyümölcsök az életben.” Száraz gyümölcsök. Ez egy kissé erős, de egyáltalában nem túlzott kifejezés. Inkább talán szelíd is kissé. Mert sajnos, igaz.

A németek mikor felállítottak egy kereskedelmi egyetemet, bebizonyították újra azt, amit már igen sokszor bebizonyítottak, azt t. i. hogy módszerük kitűnő. Németországban a kereskedelem az úgynevezett liberális pályák mellett foglal helyett. „Nemcsak magasabb fokon van a munka hierarchiájában, hanem – írja Pierre Baudin – ugyanazon liberalizmussal tárgyalják, mint a többi emberi tehetséget. A kereskedelmi hallgató szabadon látogathatja azokat a tudományos tanfolyamokat, amelyek egyévi képességeinek a legjobban megfelelnek. És ezek a tanfolyamok egészen tudományosak. – A népek, a nemzetek gazdasági ereje és ásványkincse, a geologia, a nagy vállalkozások, közlekedési eszközök, fauna ismerete, mind tárgyalható a legtudományosabban. A laboratóriumi munkák, a természeti erők, az elektromosság felhasználása, a nagy aktuális kérdések nem választhatók el a kereskedelmi élettől. Ma már jó gazdálkodó sem lehet valaki, ha nem ismeri e dolgokat, ha közönyös az általános kérdések, az érték hullámzások, kereskedelmi egyezmények, a nagy piac hullámzásai iránt. Az az egy bizonyos, hogy nem az anyag hiányzik a kereskedelmi oktatáshoz, hisz jön egy nap, amikor a kereskedelmi egyetemek a legmagasabb tudományos kutatás erő kifejtéseit fogják összpontosítani. Ez a nap virrad már Németországra, de alig látszik szürkülni mi reánk.” Alig szürkülni...

Sokáig megelégszünk még avval, hogy ragyogók és könyelműek legyünk? Megelégszünk még sokáig avval, hogy azokhoz a lepkékhez hasonlítsunk, melyeket „szürkületi” névvel jelölnek? Sokáig maradunk még lepkék?

Dr. Halász Frigyes: Az utasbiztosítási törvényeink legújabb novellája.

A földművelésügyi miniszter 1911 május 16-án törvényjavaslatot nyújtott be a parlamentben „az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztárról szóló 1900 : XVI. és 1902 : XIV. t.-c-ek *kiegészítéséről*”. Mire ezen javaslat f. évi január hó 18-án a képviselőházban tárgyalás alá került, az a szokásos előzetes hivatalos előkészítés nélkül minden érdeklődő nagy csodálkozására a színpalak mögött lejátészódott és – úgy látszik – az illetékes körök véleménye szerint a hivatalos előkészítést teljesen pótló magánmegbeszélések alapján egészen váratlanul oly alakot öltött, hogy a címet, a mely alatt annak idején benyújtott, meg kellett volna toldani legalább is azzal: „és az ipari és kereskedelmi alkalmazottak biztosításáról szóló 1907 :XIX. t.-c. *megcsonkításáról*.” Találónan mutatott rá az országos pénztár igazgatóságának legutóbbi ülésén az igazgatóság egyik vezető munkástagja, hogy íme, az 1907: XIX. t.-c-nek novellája, melyet a munkásság, a kisiparosok, a gyárosok és kereskedők érdekképviselői országos gyűléseken évek óta hangosan hiába sürgettek, egyszeribe megérkezett a mezőgazdasági érdekeltségnek minden

feltűnés elkerülésével bizalmasan elszuttogott kívánságra. Ez a novella eredeti alakjában még simpathikus kis írásmű volt: egy kedves, de jelentéktelen kis epizódot tartalmazott a gazdasági munkások biztosításának vérszegény életéből. A titokban működő kezek azonban ezt a kedves kis novellát megrázó drámává dagasztották: az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédpénztár megjavítását hozó novellából egy jogfosztó törvény lett, mely a mezőgazdasági gépeknél és az ármentesítő társulatoknál alkalmazott munkások tízezreit kezük, lábuk elvesztése, nyomorékká válásuk esetére megfosztja azon támogatásnak legalább felétől, a melyre eddig az 1907 : XIX. t.-c. alapján joguk volt családtagjaikat elüti azon évi segélyektől, melyek őket a család fő halálos balesete esetén megillették. Valóban példátlanul áll ez a törvény az utolsó ½ század szociális eseményeinek történetében. Nincs rá példa, hogy egy parlament a tőke és a munka nagy harcában a gyengébb felet már máskor is kiüzte volna abból a pozícióból, a melyet neki ő maga nem régen *törvényileg* biztosított.

Lássuk mindenekelőtt a valóban kortörténeti jelentőségű munkásbiztosítási novellának a gazdasági munkások biztosítására vonatkozó azon, részét, mely haladást hozott a szociális viszonyok terén. Az 1900. XVI., 1902 : XIV. és 1907 : XIX. t.-c. (3. §.) szerint a novella meghozataláig az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztárnál a jogállapot a következő volt: A biztosítás általában önkéntes. A pénztár tagjai két főcsoportba oszlanak: a rendes és a rendkívüli tagokra.

A rendes tagok körében ismét négy csoport van. Az I. és II. csoport az önkéntes *rokkantbiztosítás*, a III. csoport a *halálesetre* való biztosítás, a IV. csoport a bizonyos életkor elérésére való *tőkebiztosítás* csoportja. Az első csoportban (önkéntes rokkantbiztosítás) heti 20 fillér járulék fizetendő s ennek ellenében a tag kap a) *baleset* esetén *orvosi* segélyt, b) 1 hétnél hosszabb ideig tartó oly munkaképtelenség esetén, melynél fogva rendes keresete felét sem tudja megkeresni (tehát legalább 50% munkaképesség csökkenés esetén!) legfeljebb 60 napig napi 1 korona készpénzsegélyt (táppénzt,) c) ha a balesetből eredő legalább 50%-os munkaképesség csökkenés 60 napnál tovább tart, (*rokkantság*) *havi tíz* korona járadékot, d) balesetből eredő *halál* esetén egyszersmindenkorra 400 K haláleseti segélyt; e) balesettől független rokkantság esetén, megelőző 10 évi tagság feltétele mellett havi 10 korona járadékot; f) ezenfelül a 65. év betöltésekor és nem balesetből eredő halál esetén is bizonyos egyszeri fix segélyösszeget.

A II. csoport (szintén önkéntes rokkantbiztosítás) abban különbözik az első csoporttól, hogy itt heti 11 fillér járulék fizetendő s ennek ellenében az e) és f) alatti segélyek fele jár. A III. csoportban halálesetre szóló segély biztosítatik évi 2 K 60 fillér ellenében, melynek minimuma (ha t. i. a tag 45-50 éves korában véttetett fel) 60 K., maximuma (ha a tag 14-20 éves korában véttetett fel) 200 K. A IV. csoportban a kiházasítási egyletek céljaihoz hasonlóan bizonyos életkor elérésére való tőkebiztosítás történik. A maximum 24 évi várakozási idő esetén 215 korona; az évi díj 5 K 20 fillér.

A rendkívüli tagok *az önkéntes baleset esetére való biztosítás* csoportját alkotják. Ezek *évi 1 korona* díj ellenében a rendes tagok I. csoportjabeli a), b), c) és d) alatti segélyeket, vagyis orvosi segélyt, 50%-osnál nagyobb munkaképesség-csökkenés esetén 60 napig táppénzt, 60 nap után havi 10 korona járadékot, halál esetén 400 K haláleseti segélyt kapnak.

A biztosítás általában *önkéntes*: Ez alól két kivétel van, még pedig a *balesetbiztosítás* terén: 1) a *mezőgazdasági cselédek* után köteles a munkaadó évi 1.20 koronát a pénztárba befizetni, minek ellenében ezek a rendkívüli tagokkal azonos balesetbiztosításban részesülnek. 2) a mezőgazdasági gépek tulajdonosai, kik nem iparszerűleg, nem iparigazolványnyal mások részére, hanem saját gazdaságukban dolgoztatják gépeiket, kötelesek a *gép mellett alkalmazott összes munkásaikat*, – a gépészeket is – a rendkívüli tagok sorában biztosítani. A biztosításért a munkaadó fizeti az évi 1 koronát.

A legújabbban elfogadott novella a következő lényegesebb javításokat hozza:

1) A rendes tagok eddigi 4 csoportján kívül egy ötödik csoport is szerveztetik: a *nyugdíjcsoporthoz*, melynek tagja lehet *korra és nemre* való tekintet nélkül minden 14. életévét betöltött egyén, ki főkeresetként gazdasági munkával foglalkozik. A nyugdíjcsoporthoz tagjai évi 10 korona díjat fizetnek s 10 évi tagság után járadékra van igényük, ha a) rokkantakká válnak, b) vagy ha 65. évüket betöltötték. A járadék 10 évi tagság után *évi 60 korona*, (!) 10 évet meghaladó tagság esetén pedig annyiszor évi 6 koronával több a 60 koronánál, a hány évvel a tagság a 10 évet meghaladta. A járadék azonban az évi 240 koronát meg nem haladhatja.

A nyugdíjcsoporthoz létesítésének a jelentősége az, hogy a rokkantsági biztosításban való részvételt, mely az I. és II. csoportban a 35 éven aluli életkorhoz van kötve, felszabadítja ezen feltételről és egyúttal lehetővé teszi, hogy a biztosított a 65. évet elérve minden esetben tehát akkor is, ha még munkaképes és nem rokkant, nyugdíjban részesülhessen.

2) *A halálesetre való biztosítást*, mely eddig csak az 50. életévet meg nem haladó életkorú személyek számára volt nyitva, megnyitja az 50-től 60. évig terjedő korban levő személyek részére.

3) Leglényegesebb javításokat eszközöli a novella a *balesetbiztosítás terén*, mely azonban még így is messze mögötte marad az ipari munkások balesetbiztosításának. A rendes tagok I. és II. csoportjában valamint a rendkívüli tagok csoportjában baleset esetén a napi 1 koronát nem 60 napig, hanem *10 hétig rendeli fizetni*. Járadékra való igényt nem csak 50 %-ot meghaladó, hanem 25 %-os *munkaképesség-csökkenés* esetére is megállapít. A járadék nem változtatlanul havi 10 korona, hanem a munkaképesség-csökkenéshez igazodik. 25 % mellett az évi járadék 60 korona, *teljes munkaképtelenség esetén évi 240 korona*. (!) Baleset következtében beállott halál esetén, ha kettővel több 14 éven aluli gyermek maradt, a 400 K-ás segély a harmadik gyermektől kezdve fejenként 100 koronával emelkedik, 6 gyermeknél tehát 800 korona. Ennél magasabb halálestet segély 6-nál több gyermek léte esetén sem jár.

Látjuk, hogy a novellának a gazdasági munkás-ság szociális biztosításának javítására vonatkozó rendelkezései, bár az eddigi súlyos állapotokkal szemben sok javítást jelentenek, még sem alkalmasak arra, hogy bennük valami nagyjelentőségű reformot láthassunk. Az 1907 : XIX. t.-c. meghozatalakor a képviselőház felhívta a kormányt, hogy *sürgősen* készítse el a mezőgazdasági munkások és cselédek *betegség és baleset esetére való kötelező biztosításáról* szóló törvényjavaslatot. A kormány ezen sürgős felszólításra *5 év múlva* betervezte – az *önkéntes nyugdíjbiztosításról* szóló javaslatot.

A mezőgazdasági munkások és cselédek biztosításának mai helyzetét főleg a következő két tételben

foglalhatjuk össze: *A mezőgazdasági munkások és cselédek betegség esetére biztosítva nincsenek, A gazdasági munkás és cselédpénztár biztosításai általában önkéntesek, csak a mezőgazdasági cselédek és a mezőgazdasági gépek mellett alkalmazott munkások baleset-biztosítása kötelező, de ezért is csak évi 1 kor., illetve 1 korona 20 fillért áldoznak biztosítottanként a gazdák, a minek következtében a pénztár szolgáltatásai is oly minimálisak maradnak, hogy a novella sem fogja tudni levenni a pénztárról „a kolduspénztár” népszerű elnevezését.*

(Befejező közlemény a jövő számban.)

A világ egészségügyi statisztikája.

A kultúrnépek egészségére vonatkozó két hatalmas munka fekszik előttünk, amelyek megérdemlik minden szociálpolitikus és higienikus figyelmét.

Az egyik mű a „A statisztika nemzetközi intézetének szeptemberi (1911.) kongresszusán készült és az európai nagyvárosok demográfiáját tartalmazza, Amsterdam város statisztikai hivatala adta ki. A másik mű most jelent meg és a drezdai nemzetközi higieniai kiállítás statisztikai osztályának „Külön katalógusa.” Elsőrendű munka és joggal viseli a „Bevezetés a nemzetközi népesedési és orvosi statisztikába” alcímet.

Az amsterdami statisztikai hivatal ezzel a könyvalaku kiadványával rendkívül jelentős szolgálatot teljesített a népesedési mozgalmak tanulmányozásának. Feldolgozásra került 38 német, 5 osztrák és magyar, 4 belga, 1 dán, 1 spanyol, 9 francia, 17 nagybritanniai, 1 görög, 7 olasz, 2 holland, 1 román, 5 orosz, 2 svéd és 1 svájci város népesedési hullámzása az 1880-1909. évek között. A statisztika a házasságokra, születésekre, halálozásokra, a szaporodásra, a törvényes és törvénytelen származásokra, a csecsemőhalandóságra és a sarlach, difteria, typhus, mellbetegség, rák stb. folyamatok bekövetkezett halandóságokra terjed ki.

Lehetetlen e helyen részletesen ismertetni a hatalmas dimenziójú munkát. Csak az összehasonlítás kedvéért legyen szabad néhány példát bemutatnunk, melyek megvilágítják, milyen nagy eltérés van a különböző városok népesedési hullámzásában. 1909-ben a születések száma 1000 lélek után 31.9 (Varsó) és 17.6 (Paris) között hullámzott. *1880. óta a születések száma minden európai városban jelentősen csökkent.* Igaz, hogy a halálozási arányszám is csökkent. Ez 29.6 (Szt.-Pétervá-r) és 13.1 (Amsterdam) között váltakozott (1000 lélekre számítva). Érdekes, hogy a születési többlet, mely 1909-ben Budapesten 12.7-et tett ki, Barcelonában teljesen hiányzik, vagyis ebben a városban a halálozások száma meghaladja a születéseket. Parisban ez a születési többlet csak 0.2-et tett ki 1000 lélek után 1909-ben, szemben a budapesti 12.7-el. A törvénytelen születések száma legnagyobb Prágában és pedig 100 születésre esik 43.8% törvénytelen. Németországban ez a szám Münchenben a legnagyobb, de csak 26.3, míg a holland legnagyobb három városban ez a szám 4.2-4.9 között van.

A drezdai katalógus a kiállítás statisztikai osztályának rajzait, grafikonjait, adatait stb. nyújtja. Tartalmazza a kiállítás legfontosabb 17 grafikonját is kitűnő reprodukciókban. Nincs még egy mű, amely a népesedési mozgalom tanulmányozásához annyi útmutatást adna, mint ez a könyv, mely történetileg is az egész anyag feldolgozása.

Dr. Braun Róbert (Budapest): Bizottság általi Kormányzás. (Government by commission.)

(A városi kormányzat új formája Amerikában.)

Lehetetlenség bármilyen progresszív irányú amerikai szemlélet kézbevenni, anélkül hogy e szóval találkozzék az ember. Mindaz a korrupció, ami az amerikai város fogalmához Önkénytelenül is fűződik egy európai ember képzeletében, mintha gyógyulást nyerne e varázsszó által, melyet a legoptimistábbak panaceának, de még a szkeptikusok is hatásos gyógyszernek tekintenek a városi visszaélésekkel szemben.

Mielőtt azonban a gyógyszer bemutatnák, a betegséget kell megismernünk. Az amerikai város korrupciójának közvetlen oka a közszolgáltatásoknak magánvállalatokra való bízása. E részvénytársasági magánvállalatok kedvező szerződéseket a városokkal csak úgy köthettek, és e szerződéseket csak úgy használhatták ki, ha a polgármester, a városi képviselőtestület, a tanács és a tisztviselői kar lehetőleg az ő hatalmukban volt. Minthogy Amerikában a városi tisztviselők – ritka kivételektől eltekintve – bármikor elbocsájtathatók hivatalukból, az, aki a polgármestert és közgyűlést megnyerte, a város törvényhozó és végrehajtó hatalma fölött is rendelkezik. A korrupció érdeke több okból az, hogy a városi képviselőtestület minél több tagból álljon. Ezek az okok:

1. Ahol a felelősség sok tag közt oszlik meg, ott a felelősségrevonás nehezebb.

2. Teljes lehetetlenség, hogy akár csak az értelmesebb választópolgár is ismerje a több száz helyre pályázó jelöltek érdemeit és úgy nem marad számára más, mint a pártlisták közt választani. (Nem érdektelen a városi képviselőtestület nagyságára nézve Frank J. Goodnow kitűnő könyvéből (*Municipal government*. New York: The Century Co. 1909. P. 188) e mondatot idézni: „E szám változik négyszáztól mint Budapesten, tizenhatig mint Denverben”. Tényleg alig van a világon város, ahol ily óriási számú képviselőtestület lenne, mint Budapesten. Tudjuk, hogy vidéki városainkban is aránytalanul nagyok e testületek.)

3. Miután teljesen kilátástalan, hogy egyes közismerten becsületes városi képviselők kivihessenek valamit egy korrupt tömegben, ezek visszavonulnak a városi ügyektől és nem okoznak a részvénytársaságoknak alkalmatlanságot.

Általában azt mondhatni, hogy minél bonyolultabb valamely választási rendszer, minél többször kell választani (pl. túlkövetelés az, hogy egy átlagos városi polgár évente többször menjen szavazni, abbahagyva rendes napi munkáját) és minél több állást kell betölteni szavazás által, annál kevésbé nyilvánulhat meg a népakarat és annál kevésbé érvényesülhet a közérdek.

Hogy mennyire lehetetlen egy ily nehézkes és bonyolult gépezet által népkormányzatot teremteni, azt eléggé mutatja az a mód, mellyel kezdetben Amerika e bajon segíteni akart. Minthogy a városi képviselők felelőségét egyenként megállapítani nem lehetett, a polgármesterét pedig igen, mindenfelé az a törekvés mutatkozott, hogy a polgármester hatalmát (és felelőségét) növeljék. Sok helyütt pl. kimondták, hogy vétőt gyakorolhat nemcsak az egész költségvetés, hanem annak egyes tételei ellen is stb. Minden amerikai hagyomány ellenére határozottan antidemokratikus irányzat kezdett érvényesülni a városi törvényhozásban, bizonyítva a gyakorlati élet erejét az elmélettel szemben.

Nagy változás állt azonban be 1900-tól kezdve. E változás Galveston, texasi városhoz fűződik. Egy idáig sohasem tapasztalt erővel a tenger felől jövő orkán-árvíz veszedelembé döntötte a várost. E veszély pillanatában született meg a város új szervezete (charter), melyet eleinte *Galveston plan*-nek, majd *Government by Commission*-nak neveztek el. E charter-ről, melyet annyi más város átvett, érdemes ezeket közölni Munro nyomán:

„Általános választás gondoskodjék két évenként öt megbízottról, kik közül egy a polgármester-megbízott címet viselje. Nem területenként, hanem az egész népességből választandók. A polgármester-megbízott elnöke a bizottságnak, de egyébként nincs, különleges hatalma. Az öt megbízott szótöbbséggel hozza a városi szabályrendeleteket és szavazza meg a szükséges fedezetet, a polgármester-megbízottnak pedig nincs sem abszolút, sem korlátozott vétő-joga. A bizottság ugyancsak többségi szavazat által osztja föl egymás közt a városi igazgatás négy főágát, amelyek: pénz- és jövedelem-ügyek, vízvezeték és csatornázás, rendőrség és tűzoltás, utcák és közvagyon; a polgármester-megbízottnak külön ügyosztálya, hanem koordináló befolyást gyakorol valamennyire. Ennélfogva egyetlen megbízott felelős közvetlenül saját ügykörének igazgatásáért. Az egész bizottság együtt tervezi és fogadja el az évi költségvetést, köt szerződéseket és tölti be az állásokat. A kevésbé fontos kinevezéseket minden megbízott maga teljesíti a saját ügykörében. Mindvégig teljesen centralizálva van minden hatalom és nagyon határozottan lokalizálva van minden felelősség”.

Még ez a rendszer egyrészt teljes szakítás azzal az amerikai jogi hagyománnyal, mely szigorúan különválasztja a törvényhozó és végrehajtó hatalmat, másrészt visszatérés az ősi községi kormányzási módhoz, melyet az első bevándorló puritánok állapítottak meg és mely minden lényeges változás nélkül maradt meg a mai napig New England-ban, a hat északkeleti őállamban. Az az ellenvetés, hogy a kisebbség akaratnyilvánulása teljes lehetetlenség a bizottsági kormányzat mellett, teljesen igaz és elméletileg fontos kérdés is lehet, azonban ma már az amerikai közvélemény szívesen hajlandó ily elvi engedményekre, ha megvalósítható az az ideál, mely legegyszerűbben így fejezhető ki: üzletszerűség és hatékonyság. Ha az amerikai oly kitűnően tud egy magánvállalatot vezetni és oly megbízható üzletember, mondják, miért ne tudna olcsó és becsületes városkormányzatot létesíteni? Csak egyszerűsíteni kell a jelölést, a választást, a felelősségrevonást és a kérdés meg van oldva. A bizottság általi kormányzás ebben áll és ezért van oly nagy sikere.

Természetesen az eredeti galvestoni forma sokféle helyi módosításon ment keresztül (pl. nem öt, hanem hét vagy kilenc megbízottat választottak, nem két, hanem négy évre, stb.) azonban fővonásait mindenütt megtartotta: a kevesebb választást és a kerületenkénti választás megszüntetését. Az elmúlt évben (1911) mintegy 80-90 város fogadta el az új rendszert.

Még csak azt kell befejezésül megemlítenünk, hogy az új rendszernek három kísérő jelensége van, melyet némelyek e rendszer kiegészítésének tartanak:

1. *A kezdeményezés joga. (Initiative.)* A szavazó polgároknak az a joga, hogy bizonyos számú (pl. 30%) szavazó törvényjavaslatot terjeszthet elő, melyre nézve népszavazást kell tartani. Ha az összes jogosultak többsége mellette szavaz, a javaslat törvényerőre emelkedik.

2. *Referendum.* Bizonyos ügyek, pl. kölcsönök engedélyezése és különösen közszolgáltatást teljesítő

vállalatokkal való szerződések jóváhagyása csak népszavazás által dönthető el.

3. *Hivatalból való elmozdítás joga. (Recall.)* Ez pl. a bostoni charter szerint így megy végbe: A polgármestert négy évre választják. A második év végébe esnek az állami választások. Ilyenkor a szavazólapokon egyik kérdés ez: Mozdítassék-e el a polgármester? Ha a szavazásra jogosultak 50%-a igennel szavaz, új polgármester választást kell elrendelni

Egészen véve az idegen szemlélő azoknak fog igazat adni, akik azt vallják, hogy a bizottság általi kormányzást a régihez képest a demokrácia felé való haladást jelenti. Mert az kétségtelen, hogy általa az egész kormányzat függővé válik a közvéleménytől. Már pedig ez a leglényegesebb a demokráciában.

Szociálpolitika.

Az első műhelybérházat Budapesten a VI. ker. Lehel-utca sarkán elterülő ezer négyszögöles telken építik. Az épületben olyan kisiparosok kapnak műhelylyel kapcsolatos lakást, akik néhány segéddel dolgoznak és akiknek ily módon szükségük van arra, hogy közvetlenül a műhely mellett lakjanak, mert ily módon sok időt takarítanak meg és családtagjaikat is foglalkoztatni tudják. A tervezett épületben nyolcvan műhelylyel kapcsolatos lakás lesz. Hatvan műhelyhez egy szoba, konyha, kamrából álló, húsz műhelyhez pedig két szoba, konyha, kamrából álló lakás csatlakozik. Az épületben azonkívül húsz lakással kapcsolatos üzlethelyiség is lesz. Az összes műhelyeket villamos árammal látják el, azonkívül egyéb gáz, petróleum, nyersolaj stb. gépekre alkalmas berendezés is rendelkezésre fog állni, hogy az iparosok munkagépeiket üzembe tarthassák. Az egész épületet központi fűtéssel, mesterséges szellőzéssel és minden higiénikus felszereléssel állítják ki. Az építkezési költség egy millió koronára rug.

A szociológia tanítása mellett foglalt állást Chorin Ferenc főrendiházi tag abban a beszédében, a melylyel egy magyar közgazdasági egyetem felállítása tárgyában a főrendiházban előterjesztett határozati javaslatát megindokolta. (A javaslat elfogadtatott.) Ezt a körülményt azért emeljük ki, mert a hivatalos tudomány nálunk „szociológiát” nem ismer, jöllehet az ma már sok európai egyetemen és az összes amerikai egyetemen rendes tantárgy. A beszéd idevonatkozó része így hangzik:

„Ez a közérzetlet szülte, méltóságos főrendek, azt a harmóniát, amely az összes termelési ágak között Magyarországon létrejött, amidőn egy kéréssel fordultak a törvényhozáshoz, a főrendiházhoz és a képviselőházhoz egyaránt, egy gazdasági egyetem felállítása érdekében. Azok az okok, amelyek ezen szándékukban vezették őket akkor, amidőn e kérelmüket benyújtották, körülbelül a következők: Legyen az országnak egy közoktatási magasabb központja, amelyben a gazdasági és szociológiai tudományok, mint öncél, (Nálunk a szociológia még így sem szerepel. A szerk.)

Milyen előny volna ez az országra nézve, hogy ha az ország intelligenciájának egy része a földművelés, ipar és kereskedelem legmagasabb ismereteit sajátíthatná el. Ha megismerkednék azon vámpolitikai, iparpolitikai és azokkal a közlekedéstügyi kérdésekkel, amelyek az egész világon a gazdasági termelést, a nemzeti termelést irányítják. Milyen nagy haszon háramlanék a tisztviselőre, a kereskedőre a földművelőre és az iparosra egyaránt, ha ilyen nemzeti intelligenciával léphetne az élet porondjára. Ezt a célt pedig el nem érhetjük másként, mint egy közgazdasági egyetem felállításával mint ha megtörjük azt a közönyt, amely a közgazdasági kérdésekben ebben az országban uralkodik.

A közgazdasági egyetem mellett szól az is, hogy az egyetem fogalma azonosítva van a legmagasabb műveltségi oktatás fogalmával. Amint Károlyi Mihály gróf igen helyesen fejtette ki a képviselőházban, az intelligencia a legnagyobb súlyt fekteti a doktori gradusra, ezt pedig csak egy egyetem adhatja meg.

Ehhez járul még egy másik dolog is. A legnagyobb átalakulások a közgazdasági és szociológiai tudomány terén vannak; itt dőlnek el a jelen és jövő fontos kérdései. Ezzel a nagy átalakulással a mi egyetemünk oktatása lépést tartani nem tudott és egész alkotásánál fogva lépést tartani soha nem is fog.

Még egy indok van. Ma már az állami adminisztráció vezetése és a termelési ágak vezetése egész más igényeket támaszt. Mindig panaszkodunk, hogy a fiatalság állami hivatalokba lép és nem megy a produktív termelés terére. De hogy menjen, amikor egy egyetem elvégeztével ezekről a kérdésekről még fogalma sincs, hogy menjen, mikor nem ruházzuk fel azokkal a fegyverekkel, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a produktív termelés nagy munkájában részt vegyen! ...

Van szerencsém ezennel a következő határozati javaslatot benyújtani (olvassa): „A főrendiház utasítja a közoktatásügyi miniszter urat: terjeszzen elő törvényjavaslatot egy közgazdasági egyetem felállítására és annak idején a minisztérium nyújtson be javaslatot a köztisztviselők minősítéséről szóló törvény módosítására nézve.”

A szakszervezetek működése 1911-ben. A szakszervezeti tanács jelentése szerint kedvező volt. A munkabérek emelkedésének tulajdonítható, hogy a korábbi évekhez képest, aránylag kevés volt a nagyarányú bérharc. Az építőipari munkáltatók hiába állapodtak meg bizonyos bérminimumban és hiába határozták el, hogy kollektív szerződést nem szabad kölni. Ezt a megállapodást még a munkáltatók vezetőemberei sem tarthatták be. A kizárások száma sem volt olyan nagy, mint az előző években, mert hiszen az építőmunkásokra égető szükség volt, Budapesten a kőfaragómesterek és a műkőgyárak tulajdonosai május hóban kizárták a munkásaikat. Közel három hónapig tartott ez a harc és az építőiparosok szövetsége roppant erőt fejtett ki, hogy leverhesse a munkásokat. De a munkaközvetítés, amelyért folyt a harc, továbbra is a munkások kezében maradt. A vidéki gazdasági harcok közül a nagyváradi építőmunkásoké volt a legjelentősebb. Erre is nagy súlyt fektetett az építőiparosok szövetsége, de ennél is úgy járt, mint a kőfaragóknál. Egyezség jött létre, amely a munkásoknak nagyobb előnyöket biztosít.

Alig múlt el hét, hogy az építőipari szervezetek úgy a fővárosban, mint a vidéken kollektív szerződést nem kötöttek volna. A budapesti festők a két év előtti vereség után annyira összeszedték magukat, hogy a múlt évben előnyös feltételek mellett szerződést kötöttek mestereikkel. A villanszerelők szintén kollektív szerződést kötöttek.

Nagyarányú volt a budapesti sütőmunkások és az Ungaro-Croata személyzetének harca. Budapest közönsége közel kilenc héten keresztül nélkülözte az aprósüteményt, mert a sütőmunkások nagyrésze ki volt zárva. Itt is a munkaközvetítés körül folyt a harc és látszólag a munkások vereségével végződött. Rövid időre azonban kimondták a munkások, hogy munkaadó közvetítőt nem veszik igénybe és határozatukat be is tartották. Ekkor bekövetkezett a második kizárás. Jelenleg a közvetítés a munkások kezében van. Az Ungaro-Groata személyzetének harca, mivel a matrózok és gépészek nagyrészt szervezetlenek voltak, eredménytelenül végződött.

Az elmúlt év legfontosabb eseményei közé sorolható a nemzetközi titkári értekezlet és a magyarországi szakszervezeti kongresszus.

Az oktatás terén a szakszervezetekben szokásos egyes előadásokon kívül, a szakszervezeti tanács és a párttitkárság magasabb tanfolyamot rendezett öt szak-egyesületben ezeken a kurzusokon a szervezett munkások ingyenesen résztvehettek.

A szakszervezeti tanács kötelékéhez tartozó szervezetek szaklapjai 105.000 példányban jelennek meg. **Osztrák szociálpolitikai reformok.** December havában tartotta meg az osztrák munkásügyi tanács harmincadik teljes ülését lovag dr. Rösler kereskedelmi miniszter elnöklése alatt. A miniszter lelkes szavakkal vázolta a munkásügyi tanács jelentőségét, amely hivatott a szociálpolitika irányítására. Különösen jelentős szerep jut neki most, amikor a törvényhozás fontos szociálpolitikai feladatok megoldása előtt áll. A munkásbiztosítás ügye, az ipartörvény novellája, a betegsegélyezésnek a tengeréseire való kiterjesztése, a nők és gyermekek éjjeli munkájának eltiltása a bányákban, a cselédtörvény reformja már a törvényhozás előtt vannak és nemsokára más fontos szociálpolitikai javaslatok következnek, minők az otthonmunka, a pék-ipar és a vasárnapi munkaszünet reformja és a kivándorlás szabályozása. Utóbbira nézve a miniszter oda nyilatkozott, hogy az Austro-Americana hajózási vállalattal kötendő szerződésben gondoskodni kell, hogy a kivándorló védelme ne csak a kikötőig terjedjen, hanem az utazási cél eléréséig. Beszéde további folyamán megemlítette a miniszter, hogy a minisztériumban jelentős szociálpolitikai munka folyik, így a többek között munkásháztartások számadásainak összegyűjtése, valamint egy statisztikai évkönyv kiadása.

Azután a napirend következett, melynek első pontja a kereskedelmi miniszter által tervezett *Kartell-enquete* tárgyában kibocsájtandó kérdőpontok szövegének megállapítása volt. Következett a *bányatárs-ládákról* szóló törvényjavaslat tárgyalása. Dr. Buzek előadó kiemelte, hogy a bányászok betegsegélyezése és balesetbiztosítása jövőben az országos munkásbiztosítási szervekhez fog tartozni, úgyszintén ezek a szervek látják el a jövőben a bányákban foglalkoztatandó egyének rokkantsági és aggkori segélyezését. Az eddigi bányamunkások rokkantsági és aggkori segélyezési ügyeiben azonban, vagyis átmenetileg az eddigi társ-ládák fognak működni. Ugyancsak a társ-ládák fogják ellátni az összes munkások hátramaradt hozzátartozóinak segélyezési ügyét. A tanács a bányászati tanács javaslata alapján kimondotta, hogy az eddigi bányatárs-ládák legalább 5000 tagból álló társ-ládákká egyesítendők, amelyek vezetésében munkások és munkaadók paritásos alapon vesznek részt. Ezután a tanács azzal a jelentéssel foglalkozott, amelyet az ipartanács által kiküldött bizottság terjesztett elő a *sütőmunkás védelmére* készített törvénytervezetre nézve. A tervezet – mely külön intézkedik a kis, a közép és a nagy pékműhelyekről – kimondja, hogy a péksegédek hetenként csak 6-szor állhatnak munkába. A munkaidőtartam kisüzemnél legfeljebb 12 óra, középüzemben legfeljebb 10 óra, nagyüzemben legfeljebb 8 óra lehet, azonban mindhárom üzemben pihenés adandó. Ez a pihenő kisüzemekben legalább két óra, középüzemben legalább egy óra és nagyüzemben legalább fél óra.

Következett a *munkásvédelem, ügye a hadsereg-szállításoknál*. E szerint a hadsereg-szállításból kizárandók azok, akik a tarifaszereződésnél kisebb béreket fizetik, vagy akik a tarifa szerződést megszegik. A tanács a javaslatot az ipartanács-hoz visszautasította.

A tanácskozás egy további pontja a „*Cipő, ruha és fehérnemű otthonmunka*”-ról szóló törvénytervezet megvitatása volt. A tervezet egy, e célra kiküldött bizottság elé utasított.

Az alkoholizmus leküzdése szempontjából jelentős az az indítvány, melyet a következő pontnál, az *ipari munkaszünetről* szóló tervezet tárgyalásánál a vendéglőkre és korcsmákra vonatkozólag a tanács egyik tagja terjesztett elő és mely külön bizottsághoz utasított. Ez az indítvány így hangzik: „A vasárnapi munka a vendéglő és korcsmaiparban: 100.000-nél több lelket számláló városokban esti ½ 12-ig, 10.000–100.000 közötti lakosú városokban esti 11 óráig, más községekben esti 10 óráig van csak megengedve.”

Az építővállalkozó követelésének elsőbbségéről írtunk tavalyi 7-ik számunkban, Schuster Rudolf közigazgatási bíró fejtegetései alapján. Ausztriában már törvényjavaslat van e probléma megoldására. A szóban levő követelések biztosítását a javaslat úgy tervezi, hogy az építőipar igényei a munkájuk által elért értékőbbségre elsőbbségi joggal bírnak. Ez az elsőbbségi jog megadatik az építési hitelt nyújtó bankoknak is, föltéve, hogy az a hitel tényleg építőiparosok követeléseinek a fedezésére fordítatik. Az építési hitelnek illetően való felhasználása úgy biztosítatik, hogy – a javaslat értelmében – ez a hitel az építési pénzhivatal (Baugeldamt) pénztárába fizetetik be, amely hivatal a község tartozik létesíteni és vezetni. Ugyanilyen védelemben részesülnének majd az építésszek, építőmesterek, pallérok is. Az építési engedély megadása előjegyeztetik a telekkönyvben és úgy a megvédett iparosok, mint az építési hitelt nyújtó bank elsőbbségi jogot élveznek a többi hitelezőkkel szemben. Az építés befejezte után az iparosok követelése – a hosszas per elkerülése céljából – külön bírói eljárással, négy szakértő laikus bíró közreműködésével, állapítatnak meg és hivatalból betáblázhatnak. A telektulajdonos, ha az olcsó építési kölcsön fölvételét meg akarja magának könnyíteni, az építőiparosok leendő követeléseinek biztosítására az előrelátható építési költség negyed-résztét kaució gyanánt letétbe helyezi. Ebben az esetben az iparosok követeléseinek a betáblázása elmarad és az építés befejezte után a bíróság a kaucióból egyenlíti ki az építőiparosoknak még fennálló követeléseit. Ezeket az intézkedéseket a törvényjavaslatot benyújtó osztrák kormány azzal indokolja, hogy a mostani jelzálogjog szerint az építőiparosok teljesítményei nyomban csak a jelzáloghitelező garanciáját növelik, most az építőiparosoknak előjogot biztosítanak a munkájuk által létesített értékőbbségre.

A bányászokban alkalmazott nők és gyermekek éjjeli foglalkoztatását (esti 8-tól reggeli 5-ig) tiltja el az 1911. dec. 26. közzétett osztrák törvény. A törvény a berni egyezmény végrehajtása. A tilalom eddig felnőttekre nézve nem állott fenn. A munkaidő tartama nem lehet hosszabb 12 óránál. A törvény legtöbb rendelkezése már január 1-ön életbelépett.

A foglalás alá nem vonható javadalom, bér és nyugdíj összegét egy (a felsőház által is múlt hó 20-án már elfogadott) osztrák törvény felemeli. És pedig közhivatalnoknál az eddigi 1600 K-ról 2000 K-ra, magánalkalmazottaknál 1000 K-ról 1200 K-ra.

A mezőgazdák és munkások aggkori biztosításáról szóló törvény módosítása tárgyában nemrégiben javaslatot terjesztett a francia kormány a parlament elé. A javaslat az eddigi járadék biztosításra alkalmas korhatárt 65 évről 60-ra szállítja le és az állam évenkénti hozzájárulását az életfogytig tartó járadékhoz 100 frankban szabja meg. Ezenkívül megjavítja az önkéntes biztosítás előnyeit is. Megemlítjük, hogy az

aggkori biztosításra kötelezett munkások száma 1911. július 1-én 5,600.000-et, 1911. október 1-én 6,188.000-et tett ki (utóbbiból csak 2,136.000 jelentkezett önként, a többit hivatalból kellett összeírni). A statisztika szerint 9,600.000-et tesz ki összesen azok száma, akik kötelezve vannak biztosításra. A biztosításra nem kötelezett, de magúkat önként biztosított egyének száma az említett időpontokban mindössze 243.000, illetve 298.000 volt.

A munkára való kényszerítésről törvénytervezetet készített a német birodalmi kormány. A tervezet célja azok visszaéléseinek meggátlása, akik a községi jótékonyt vagy más szociális intézményt alaptalanul veszik igénybe, anélkül, hogy erre igazán rászorulólnának. A tervezet 1. a) §-a szerint: mindenki, aki akár saját személyében, akár felesége vagy 16 éven aluli gyermeke útján a nyilvános szegénységélyt állandóan igénybe veszi, valamely nyilvános munkaintézetbe internálható. Mindenki: vagyis az is, aki betegség, öregség vagy munkanélküliség okából nyert támogatást. Ez a § bizonyára túllő a célon. A naplopót, a csavargót kell és helyes így munkaintézetbe zárni, de nem helyes a rokkant vagy a beteg egyéneket. A szakasz azt a benyomást kelti, mintha a sztrájkot akarná megakadályozni. Ha a sztrájkoló családja segílyt nyer a sztrájk alatt, a sztrájkolót közműhelybe lehetne a § alapján internálni. De ugyanez megeshetik nemcsak a sztrájkoló munkással, hanem a kizárt munkással is. Ha tényleg ez vezeti a tervezetet, azt hiszszük, célját nem fogja elérni. A vétkességi momentumra kellene helyezni a súlyt, nem a munkanélküliségre. Éppen ilyen elhibázott a tervezet 1. e) §-a, mely a munkaházból való elbocsájtásról intézkedik. E § szerint: a munkaházba internált elbocsájtandó, ha az internálás törvényes okai megszűnnek. Ennek a megállapítása azonban addig lehetetlen, míg az internált ki nem szabadult. Némileg enyhíti a barbár § rendelkezését, hogy egy év után az internált egyén elbocsájtandó, de csak megszabott időre. De ha ez nagyon szűk időben lesz megszabva, akkor az illető – ha munkát nem talál – ismét visszahurcolható és így tovább, egész életfogytig. Igazi rendőri gondolat ez s bizonyosra vehető, hogy ez a tervezet a mostani választások után csak nagyon gyökeres módosításokkal fog törvényvé válni, bár a tervezet alapeszméjét az összes pártok helyeslik.

A kartellek hatását hivatalos vizsgálat tárgyává akarják tenni Ausztriában. A drágaság kérdésében megnyilatkozott legkülönbözőbb vélemények egyetértettek abban, hogy a kartelleknek nagy szerepe van a drágulásban és e miatt hangos szóval követeli a közvélemény a kartellek törvényes szabályozását. Ennek előmunkálata volna a tervezett vizsgálat, amelynek az lesz a feladata, hogy összegyűjtse a kérdés megoldásánál figyelembe jöhető anyagot. A kormány terve az, hogy egymásután fogja felderíteni az egyes kartellizált iparágak viszonyait. Kezdi a cukoriparon, ezt követni fogja a szeszipar, a vasipar stb. A vizsgálat ki fog terjedni a kartell létrejöttére és organizációjára és hatására első sorban magában a kartellizált iparágban azután a fogyasztó közönségre, a munkásokra, a kartellen kívül lévőkre és az egész nemzetgazdaságra.

Rabszolgaság Mexikóban. Nem hinné az ember, hogy a kultúrvilágba bevont területen még ma is, lehessen rabszolgaság. Pedig „Sociale Praxis” szerint John Kenneth Turner könyvében a legborzasztóbb módon szószerint veendő rabszolgaság rend-

szerevel vádolja Mexikót. Három fajtájú rabszolga van: adósrabszolga, fegyenc és jaquiindianus. Ez utóbbiakat északról hozzák Lukatanba és mint azelőtt a négerek fölött: korbácssal uralkodnak fölöttük. A fegyenceket Valle Nationaleben adják bérbe a földesurak; az egész országból küldenek oda a polgármesterek fegyenceket és 100-120 koronát kapnak darabjáért. Az adósrabszolgák a mexikói hiteltörvények szerint majdnem teljesen korlátlan tulajdonai a birtokosnak. A hiteltörvény ugyanis lehetővé teszi, hogy valaki az adósság letörlesztése végett önmagát eladja és pedig többnyire olyan feltételek mellett, hogy alig van reménye valaha a felszabadulásra. Sajátságos „üzemkombináció” fejlődött ebből a viszonyból: a pénzkölcsönzők egyszersmint rabszolgakereskedők szoktak lenni; a rabszolgakereskedés pénzt hoz és a pénz újabb rabszolgákat. Törvényesen még semmi se történt e példátlan üzelmek ellen. Mexikóban Diaz kormányzati rendszerének rovására írják az egészet. Turner hangsúlyozza, hogy ez a mostani kényszermunka sokkal gonoszabb rabszolgaság, mint a spanyolok idejében fennállott régi rabszolgaság.

Az altruista-bank már megkezdte az altruizmust. A parasztság földéhségének lecsillapítására alakult bank első üzletét egy országgyűlési képviselővel kötötte meg, aki véletlenül a földművelésügyi miniszter barátja. A bank bihari birtokát ennek a fiatal honatyanak – aki különben nem is régen adta el jó áron saját öröklött birtokát – adta bérbe, aki azonban sokkal bölcsőbb, mintsem hogy maga vesződjön a birtokkal, hanem mindjárt tovább is adta egy bérlőcsoportnak, busás évjáradék ellenében. Szóval az illető a bank altruizmusából életfogytig munka nélkül egy járadékhoz jut. Hogy ez a képviselő vissza fogja-e majd tartani a bihari kivándorlóikat, azt szeretnők megkérdezni a bank vezetőségétől. A bank első lépése elegendő ahhoz, hogy a magyar közönség éber figyelemmel kísérje üzleteit és erős fentartással olvassa a sajtó idevágó tudósításait. Tudni kell, hogy a bank alaptőkéjének felét, 7½ milliót, az állam adta, másik felét állami kedvezményben részesített pénzüintézetek. Ezenkívül olyan kedvezményben részesül, amelyből bátran kikerül más bank jövedelme. Sem az átírási illetéket, sem a többi illetékeket nem viseli. Ha ezt bruttó bevétel 10%-ára becsüljük, nem túlozunk. Ha az állam ezt a kedvezményt már fenálló elsőrendű pénzüintézetnek adja, – mint azt Éber Antal annak idején kifejtette – célját kevesebb költséggel jobban közelíthette volna meg. De hol lennének akkor az új állások?

A Modern Könyvtár századik száma jelent most meg. Végigolvasva a száz kötet katalógusát, a nevek és könyvcímek egy új világot sejtetnek velünk, amelyből friss és egészséges kultúrák levegője árad felénk. Tudomány, modern filozófia, művészet, irodalom a javából, 40-60 filléres füzetekben és mindegyike terjedelem dolgában is többszörösen felülmúlja a Reclam sokáig világhírű kiadásait. A szerkesztés G ö m ö r i Jenő fiatal író műve. A most megjelent századik szám R o m a i n Rolland híres művét tartalmazza: Beethoven életét, amely a legjobb és legkedveltebb Beethoven-életrajz Franciaországban. A mű, amely Beethoven nagyszerű és tragikus életének igen vonzó, memoárszerű leírása, – s annyiban is jelentős, hogy az első, Beethovenról megjelent magyar könyv – a Modern Könyvtár „Nagy emberek” sorozatának első kötete. Maeterlinck, Strindberg és G. Papini egy-egy művét tartalmazzák még a legújabbban megjelent számok.

Új bányamunkásvédelmi törvény lépett életbe a folyó év első napján Angolországban. Az új törvény általánosságban szigorítása az előbbi rendelkezéseknek. Egyrészt lehetővé teszi az egyes bányák speciális viszonyainak a figyelembevételét, másrészt pedig a védelmi rendelkezések nagyobb szigorítására nyújt módot. A rendelkezések a legapróbb részletekig úgy vannak megcsinálva, hogy minden biztonsági utasítás kivételére stb. felelős személy rendeltetik ki, aki bünhődik az áthágásokért és mulasztásokért. Úgy a művezetőknek, mint a tisztéknek határozott kötelesek jutnak osztályrészül a munkások élet- és egészségbiztonsága tekintetében és hivatalnokul csak az alkalmazható, aki vizsga alapján képesítő bizonyítványt nyert. Az altisztek kötelesei közé tartozik többek között a folyosók és munkahelyek rendszeres vizsgálata a munka előtt és után. A munkások megbízottja is eszközölhet vizsgálatot, amely esetben az erre a célra megválasztott személyeknek egyszer havonta jogukban áll a bánya minden részét megtekinteni. Minden arra rendelt egyének vizsgálat jelentését meg kell őrizni, ami a bekövetkezendő balesetek vizsgálatánál nagy jelentőséggel bír. Az egészségügyi rendelkezések főleg a tárnák szellőztetésére és portalanítására vonatkoznak. Az eleinte kötelezőnek tervezett bányafürdő intézményét úgy a munkaadók, mint a munkások kívánságára kimaradt a törvényből. Az érdekelt $\frac{2}{3}$ többségének kívánságára rendszeresíteni kell az ilyen fürdőt, de ez esetben a létesítés mellett szavazók kötelesek a fenntartási költség felét fizetni. Asszonyok, leányok és 14 éven aluli férfiak foglalkoztatása tilos. Aki ilyenek közül 1911. január 1-én már foglalkoztatva volt, továbbra is munkában maradhat. Az maximális munkaidő napi 10 és heti 54 óra, A szünetek szabályozást nyertek.

Az angol munkáspárt múlt hó 24-én tartotta kongressusát Birminghamben. Az első határozati javaslat, melyet a kongressus elfogadott, így hangzott:

A kongresszus kimondja, hogy a katonaságnak gazdasági harcoknál való fölhasználása lelkiismeretlenség és a szervezett munkások megfenyegetése. Elítéli a kormányt, mert a vasúttársaságnak katonákat bocsátott a rendelkezésre és csapatokat küldött a sztrájkolók ellen tiszték vezetésével, akiknek megadták azt a jogot, hogy a helyi hatóságát ignorálják.

Mac Donald ezután a pártvezetőségnek azt a javaslatát indokolta meg, amely szerint a párt a képviselők fizetéséből a múlt évben megtakarított 144 ezer koronával indítsa egy munkás napilapot. Kifejtette, hogy a németországi elvtársak győzelme, amely az angol munkások között olyan nagy lelkesedést okozott, lehetetlen lett volna, ha a pártnak nem volna 80 napilapja. Ha a német szociáldemokrata pártnak nem volna egyetlen napilapja sem, mint az angol munkáspártnak, akkor 50 mandátumot sem hódított volna el.

A pártvezetőség ezután egy újabb párttagságra (paszszív párttag) vonatkozó javaslatát terjesztette elő. A javaslat szerint a pártnak azok is tagjai lehetnek, akik sem valamely szocialista csoportnak, sem valamely szakszervezetnek nem tagjai. Ezt a javaslatot elvetették.

A sztrájkjog kérdéséhez a londoni szakszervezeti kartell és a kereskedelmi alkalmazottak szakszervezete nyújtottak be javaslatot, amelyben azt mondják, hogy a munkásoknak sztrájkra való joga veszedelemben van, azt mindenáron meg kell védeni. Rövid vita után a javaslatot elfogadták.

Elfogadták azt a javaslatot is; amely a munkáltatóktól annyira támadott 1906. évi ipartörvény főtartását követeli. (Ez a törvény ugyanis megengedi, hogy a munkások sztrájkorséget állhassanak föl.) Egy másik javaslat pedig az Osborne-ítélet megszüntetését követeli.

A párt pénzügyi viszonyait olyképpen rendezték, hogy minden szervezet évente és tagonként 24 fillért fizet.

A Portsmouth-i és Huddersfield-i szakszervezeti kartellek és a Fabian Társaság javaslatot terjesztettek be, amely kritizálja a biztosítási törvényt. A javaslat szerint a törvény némely klauzulái fokozzák azokat a nehézségeket, amelyekkel a szakszervezeteknek küzdeniök kell; a teherviselés aránya igazságtalan. A munkáspárt törekedjék arra, hogy a munkások és munkáltatók járulékát csökkentse és végül szüntesse meg; az egész terhet viselje az állam. A javaslatot szótöbbséggel elfogadták.

A háború kérdésében egy javaslatot fogadtak el, amely tiltakozik a fegyverkezés örülete és a háború ellen, amely a szociális haladást és a munkásosztály jólétét veszélyezteti; a nemzetek között levő viszályok ügyében választott bíróság döntsön.

A pártgyűlés szótöbbséggel fogadta el a független munkáspártnak azt a javaslatát, amely szerint kérdeztessenek meg az összes szervezetek, hogy a mozgósítás elhárítására való sztrájk vagy általános sztrájk eszméjéhez milyen állást foglalnak.

Ezután az angol kormány perzsiai politikája került sorra. Keir Hardie kifejti, hogy a munkáspárt elítéli a liberális kormányt az egész külpolitikáját, amely marokkói, tripoliszi és perzsiai rablóhadjáratban jut kifejezésre. A külpolitikát egy kis klikk állapítja meg, mintha az angol polgárnak nem volna választójoga. És a külpolitikának ezen vezetői akik ünnepélyes egyezségeket, amelyekben kisebb nemzetek önállóságának elismerésére kötelezik magukat, szegnek meg, szemrehányást tesznek éppen mostan a bányamunkásoknak, mert elhatározták, hogy a munkáltatókkal kötött egyezséget nem tartják be. A mostani külpolitika újabb fegyverkezéshez, a militarizmus megerősítéséhez vezet.

A pártgyűlés javaslatot fogadott el, amelyben tiltakozik az angol kormány külpolitikája és különösen perzsiai politikája ellen.

A választójog kérdésénél elfogadott javaslat a nők számára és követeli a választójogot. Az oktatás kérdésénél elfogadott javaslat követeli a gyermekeknek 16 éves korukig való iskolába járatás kötelezővé tételét.

A pártgyűlés néhány kisebb jelentőségű ügy elintézése után befejezte három napos tanácskozását.

Községi szociálpolitika.

A tornaoktatást reformálni készülnek a székesfővárosi iskolákban. Ez mindenesetre üdvös és okos elhatározás és nem is kételkedünk benne, hogy a szándékot helyes kivitel fogja nyomon követni, mert Déri Ferencnek, a közoktatásügyi osztály új vezetőjének a személye erre garanciát nyújt. Óva kell azonban az illetékes faktorokat intenünk a túlzásoktól, amelyek nagyon könnyen lábra kaphatnak ezen a téren. Amilyen hasznos és ezer szempontból kívánatos az egészséges testgyakorlás és fizikai edzés, annyira káros a túlhajtott sport-mánia, amelybe pedig nagy előszeretettel hajszolják bele az ifjúságot. Sem a forszírozott mócsingnevelésre, se arra. a neokinizizmusra nincsen szükség, amely az ifjúság törekvésének alfájául és ómegájául akarja megtenni a minél nagyobb testi erő nevelését és amely valóságos ideálként, elsőrendű emberi értéként állítja az effélére úgyis könnyen hajló fiatal ember szemé elé azt az egyént, aki egész ifjúságát betöltő training által legjobb birkózóvá, legügyesebb labdarugóvá, legkitartóbb úszóvá stb. képezte ki magát. Ezen a ponton kezdődik a foglalkozásszerű sport, az izomipar, amely egyike a legellenszenvesebb és legkultúrelenesebb jelenségeknek. A testgyakorlat csak úgy felel meg hivatásának, ha a városi embernél, munkásnál, diáknál, hivatalnoknál, kereskedelmi alkalmazottnál stb. helyesen pótolja azt a testi és lelki szükségletet, amelyet a szabadban való mozgás képvisel és amelyet a városi elemeik nincsen

módjában természetes módon kielégítenie. De nem felel meg hivatásának, sőt kártékony hatású úgy a fizikumra, mint a pszichére és így a progresszív kultúrára, ha céljá léptetjük elő és beleneveljük a gyermekebe azt a minden efféle izomprodukción iránt való barbár érdeklődést, amely valósággal okkupálja a lelkét és amely remegő izgalomig képes fokozódni a fölött, hogy két ember között ki vágja földhöz a másikat, ki tud nagyobbat ütni öklével a másik gyomrába, ki ugrik magasabbra vagy rúgja meszsizbre a labdát? Nem szabad soha se elfelejteni, hogy igen nagy szükség van ugyan az egészséges testű és lelkű emberekre, de régóta közismert igazság, hogy a legnagyobb testi erejű emberek nem a legegészségesebbek és még kevésbé leghasznosabbak. (K.)

Közszégi élelmiszerkereskedés. Az élelmiszerek általános drágasága elleni küzdelemben Budapest főváros újabban ismét két irányban tett intézkedéseket:

Mindenekelőtt elhatározta, hogy az élelmicikkek nagyban való kereskedelmének előmozdítása érdekében *élelmiszer nagykereskedelmi vállalatot* létesít, amely az élelmicikkeket nagyban és lehetőleg közvetlenül a termelőktől, tehát első kézből a lehető legolcsóbb áron és a főlegesen közvetítő tényezők elkerülésével szerezze be s így módon bocsássa át azokat a kicsinyben árusító kiskereskedők részére.

A fővárosnak ez az új vállalata tehát nem akar rendszabály lenni az élelmiszer ipar és kereskedelem ellenében, hanem ellenkezőleg ez intézménynek hivatása a főváros élelmiszer kisiparának és kiskereskedelmének a támogatása és irányítása lesz azáltal, hogy részükre mindenkor a lehető legolcsóbb áron biztosítja az élelmiszerárakat és a legelőnyösebb üzleti feltételek mellett bocsátja azokat rendelkezésükre.

Ezt a hivatását az új intézmény annál inkább teljesítheti, mert rendelkezésére áll a nagytőke ereje és mert a főváros ezt a vállalatot közhasznú jelleggel és nem nyereszkes üzemként tervezi.

Sőt a főváros a vállalatot az érdekelt iparos és kereskedői érdekeltségek, valamint a mezőgazdák érdekkörének bevonásával akarja létesíteni, ami a vállalatnak közhasznú működését csak még inkább hivatott biztosítani.

A vállalat részvénytársasági alapon és maximális 4 millió korona alaptőkével alapítatik, még pedig úgy, hogy a részvénytőke 60%-át a főváros mindenesetre jegyzi és birtokában állandóan megtartja, a többi 40%-ot pedig az érdekelt szakkörök rendelkezésére bocsátja; ha azonban a részvénytőkének ez a 40%-a így módon teljes egészében nem jegyeztetnék, úgy a hiányzó részt is a főváros jegyzi.

A fővárosnak ez az elhatározó lépése, amellyel a saját kisiparos és kiskereskedő polgárait kívánja első sorban támogatni és azok útján a közéleti érdekeit előbbre vinni, szokatlan ugyan a városok közéleti érdekei ügyi igazgatásában, de ez a körülmény a siker szempontjából annál kevésbé aggályos, mert pl. a Budapesti állatvásár-pénztár részvénytársaság, amelyet pedig a főváros hasonló alapelven és 2 millió korona alaptőkével létesített, immár négy év óta közmegelegedésre működik és prosperál.

Az élelmiszerkereskedelem másik irányú befolyásolását a fővárosnak az a kísérlete célozza, amely szerint egynéhány fontosabb élelmicikkek közvetlen a fogyasztók részére való árusítását rendezte be.

Ez a *közszégi élelmiszer árusító üzem* birkahús és vadhúsnak nagyban való beszerzésére, valamint kol-

bászárunknak a főváros saját üzemében való gyártására és mindezeknek az élelmi cikkeknek közvetlen a fogyasztó közönség részére való árusítására terjed ki.

A közszégi árusítás csupán a felsorolt élelmicikkekre vonatkozik és pedig egyrészt mint olyan húsneműekre, amelyeket a főváros fogyasztó közönsége ma elhanyagol, mint a birkahúst és a vadhúst, másrészt mint amely élelmicikkek gyártása és közfogyasztása, a fővárosban jelenleg még nem áll a kívánt fokon, mint a kolbászárunk.

A közszégi élelmiszer árusító üzem berendezésére és ennek keretében a kolbászgyár létesítése céljára a főváros 200.000 korona költséget, üzleti forgótőkének pedig 300.000 koronát engedélyezett, úgy azonban, hogy ezen hitelösszegek után esedékes kamatokat az üzem a közszégi alapnak megfizetni tartozik.

Az árusítás 1911. évi december hó 2-án és 14 árubódében indult meg a közönség élénk érdeklődése mellett, ami indokolt is, ha figyelembe vesszük, hogy pl. az I-rendű nyúl (3-4 kgr.) drb ja 2 K 50 f., a kisebbekből drb ja 2 K 20 f (beleértve a drb-kinti 40 f fogyasztási adót), a birkahús kgr.-ja 1 K 12 f és 1 K 52 f, a közszégi kolbászárunk kgr.-ja pedig (párisi, debreceni, koszorú és száraz kolbász avagy nyári szalámi) 2 K, egy pár tormás virsli (5 dkgr.) vagy egy drb szafaládé (7 dkgr.) 10 f.

A közszégi kolbászárunk minőségére nézve megjegyzendő, hogy azok mindennemű burgonyaliszt vagy egyéb sulyszaporító szurrogátum nélkül, tisztán húsból készítettnek.

A fővárosnak mind a két intézkedése, úgy az élelmiszernagykereskedelmi vállalat, valamint a közszégi élelmiszerárusító üzem, amelyek a gyakorlati élet érdekeit a legközelebről érintik, merész reformok ugyan, de megvalósításuk azon igazság mellett bizonyít, hogy a gyakorlati közéleti érdekeket csakis ilyen gyakorlati intézkedésekkel lehet sikeresen előmozdítani és fejleszteni. (Városi Szemle.)

A zentai közszégi pótválasztásoknál 16 szociáldemokrata képviselő nyert közszégi mandátumot.

Hatósági mézszárszéket rendezett be Herford város december hóban. A hatás nem maradt ki. December végén egyezmény jött létre a város és a mézszáros-ipartestület között, mely szerint a közszégi mézszárszéket a város beszünteti és a húsárakat együttesen fogják megszabni.

Hivatásos gyámság intézményét léptetik életbe 1912. ápr. elsejével Berlinben. Eleinte két, később több egyént bíznak meg jogászok, bírósági emberek vagy középhivatalnokok köréből a hivatásos gyámsággal. Az anyakönyvi hivatalok közvetlenül a gyámhivatal tudomására hozzák a házasságon kívüli gyermekek születéséről szóló bejelentéseket és a hivatásos gyám ennek alapján azonnal tájékozik, hogy van-e szükség gyámkodásra. Az árvaszék számítása szerint évente mintegy 5000 csecsemő fog a hivatásos gyámság védelme alá kerülni és hat év múlva, valamint azután is állandóan 20.000 gyámolt fölött fognak örködni. Az első évre 100.000 márkát irányoztak elő a költségekre.

Városközi tejellenőrzésre egyesült egy sereg amerikai város. Az egyesülésnek az a célja, hogy amely tejjgazdaság termékeit valamelyik város kiltlja területéről, ez a gazdaság ne vihesse veszedelmes árúját más városba, amely gyanútlanul befogadta eddig az ilyen egyik helyről száműzött tejtermékeket. Az egyesülés eredményei oly kedvezőeknek mutatkoznak, hogy egyre nagyobb számban lépnek be a városok a kötelékbe.

Városháztartási költségek Amerikában. Az az amerikai alkotmányjogi elv, hogy ami törvény szerint nincs az államszövetségnek vagy az államnak főtartva, mindaz a municípiumok hatáskörébe tartozik: óriási terheket ró a városokra. Az amerikai városok községi adója rendszerint 5-10-szerese az állami adóknak. Így érthető csak azok a számok, amelyek New-York város legutóbb megjelent 1910-iki zárszámadásaiban láthatók és amelyek arra mutatnak, hogy New-York háztartási budgetje nagyobb egész Magyarországnál, amennyiben a két milliárd koronát meghaladja.

Községi választási programm Franciaországban. A francia rézszionalista (a kerületek hatáskörének kiterjesztésére alakult) szövetség két választási programot adott ki, egyet az országgyűlési képviselők választása alkalmából, egyet a községi választásokra. Különösen az utóbbi program érdekelt világot vet a szövetség törekvéseire s e szempontból érdemesnek tartjuk a program fontosabb pontjait ismertetni:

1. A falusi és városi községek elkülönítése.
2. A községi végrehajtó hatalom területi szervezete.
3. Szakemberek alkalmazása a községi kormányzatban.
4. Nagy városokban a hivatási képviselő részbeni behozatala.
5. Az állami és községi választójog elkülönítése.
6. A községi és politikai érdekek szétválasztása.

Ezek a legsürgősebb és legfontosabb reformok.

Ezekért kívül a következő törvényhozási reformokat követeli a program:

1. Eltörlése ama bilincseknek, melyekkel az érvényben lévő közigazgatási törvények megkötik a községeket, közzszolgáltatások hasznosítása módjának megállapításában.

2. Adjon a törvény nagyobb szabadságot a községeknek jövedelemszerzési módjainak meghatározásában s a központi hatalom ellenőrzése helyébe lépjen fokozatosan a községi testület ellenőrzése.

3. Referendum az új adóterhek végleges elfogadására.

4. Községi szindikátusok alakítása ott, ahol közös érdekekről van szó.

5. Közművelődési kezdeményezések segélyezése (oktatás, könyvtár stb.).

6. Szindikátusok, segélyegyletek, szövetkezetek és szövetségek alakulásának elősegítése.

(A községi programok ismertetését folytatjuk A szerk).

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető : **dr. Halász Frigyes,**

az Országos munkásbetegsegélyező és balesetbiztosító-pénztár s. titkára.

A betegségélyezési tagjárulékok tartalékolásáról. Néhány kerületi munkásbiztosító pénztár kérdéssel fordult lapunkhoz a járulékok tartalékolása tárgyában és aggályát fejezte ki az iránt, hogy az e tekintetben eddig követett rendszer nem felel meg a cél-
nak.

Az alábbiakban elmondjuk a tartalékolásra vonatkozó véleményünket abban a reményben, hogy érvelésünket talán az illetékes körök is magukévá teszik.

Meg kell mindenekelőtt állapítanunk, hogy a tartalékolás lényegileg is majdnem teljesen, de a zárószámadások eredményei szempontjából feltétlenül és egészen azonos a lényeges leírással és a megkülönböztetést – mely alapján véve csak könyvelés-techni-

kai expediens – a törvény ama rendelkezése teszi szükségessé, hogy a járulékhátralékok – kivételes esetektől eltekintve – 5 évig nem törölhetők.

Ez a megállapítás – a leírás és a tartalékolás azonossága – egyben már útmutatás arra is, hogy a tartalékolás nem lehet *százalékos* (pl. a járulékbévitel 3 százaléka, vagy a hátralék 10 százaléka stb.), hanem csak *egyénekenkénti*.

Az egyénekenkénti tartalékolás kizárólagos helyességét indokolja továbbá az a körülmény, hogy a későbbi időben netalán beszédett tartalékolt járulékok ilyen minősége csak ezen az alapon állapítható meg. Ellenkező esetben a tartalék-számla sohasem volna csökkenthető.

Végül ellentmond a százalékos tartalékolás alkalmazásának az a kétségtelen tény is, hogy minden pénztárra nézve egységes százalék-megállapítás teljességgel lehetetlen volna.

Az Országos Pénztár 3809/912. sz. körrendeletében nyilvánvalóan ezeket a szempontokat honorálta és – hivatkozás törtévényében abban a Hivatal hasonló felfogására – nincs kétségünk az iránt, hogy ez a kérdés most már helyes megoldást nyer.

Véleményünk szerint a tartalékolás mai rendszere, mely szerint csupán a nemleges zálogolási jegyzőkönyvvel behajthatatlannak bizonyult követelés tartalékolható, kiegészítendő volna olyképen, hogy bizonyos időbeli határ (például 12 hónap) volna megállapítandó, amelyen belül, ha valamely munkaadó egyáltalában nem teljesített fizetést, úgy az illető munkaadó egész tartozása szintén tartalékolandó volna, tekintet nélkül arra, hogy azon tartozás ügyében vétetett-e fél nemleges zálogolási jegyzőkönyv vagy sem. Ha ilyképen kivételesen jó követelés kerülne is tartalékolás alá, az a következő évben, midőn a követelés befolyik, kiegyenlítődne, s így a jó követelések tartalékolásának hatását az előző évi tartalékolt jó követeléseknek a pénztár által való bevételezése ellensúlyozná. A zárszámadás ilyképen a tényleges bevételekhez való szorosabb idomulása által a realitáshoz közelebb jutna.

K. J.

Kerületi pénztári alkalmazottak drágasági pótléka ügyében az országos pénztár igazgatósága legutóbbi ülésén úgy határozott, hogy a kerületi pénztári vonatkozó határozatokat nem külön-külön, hanem összegyűjtve, egyben fogja tárgyalni, hogy így a drágasági pótléka vonatkozó határozatokból eredő országos megterhelést kimutathassa és ilyképen az összes határozatokat kellő indokolással egyszerre terjeszthesse fel a T. 128. §-a alapján az állami hivatalhoz jóváhagyás végett.

Az O. M. B. P. igazgatósága január hó 26-án ülést tartott. *Grossmann* Miksa aligazgató, ki a szabadságon lévő *Sarkadi* igazgató távolléte alatt a pénztárt vezeti, előterjesztette a rendes havi jelentést, melyet az igazgatóság egyhangúlag tudomásul vett. Majd határozatot hozott az igazgatóság *Schrvarcz-fer-féle szanatóriummal* és a *herkulesfürdői munkáspenzionatussal* kötendő egyezség tárgyában. Intézkedett több baleseti ügyben hozott *választott bírósági ítélet megfélebbezése* iránt. Elhatározta egy konkrét balesetügyből kifolyólag, hogy a munkásbiztosítási *viszonosságnak Németországgal* való egyezményi rendezése érdekében felterjesztéssel fordul az állami munkásbiztosítási hivatalhoz. Tudomásul vette, hogy a Szab. Osztrák-Magyar Államvasút társaság elleni két rendbeli járulékpér egy 5000 koronás egyezséggel fejeztetett be, mely összeget a társaság az országos pénztárnál már befizetett. A rimaszombati kerületi pénztárnak a *kis taglétszámú pénztárak felosz-*

látására és az *agykori és rokkantbiztosítás törvényhozási létesítésére* irányuló akció” megindítását kérő felterjesztését kiadta az igazgatónak, hogy a törvénytervbe vett módosításánál igyekezzék odahatni, miszerint a pénztár kívánása megvalósuljon. Elvileg kimondotta az igazgatóság, hogy *rendelőintézetek létesítése és be rendezése nem a kezelési, hanem a segélyezési számla terhére történik*. Kimondotta, hogy az 1910. évi jelentésnek idegen nyelvű kinyomatását mellőzi. Elfogadta a *budapesti kerületi pénztárnak kerületenkinti táppénzkifizető helyek* létesítésére vonatkozó határozatot oly értelemben, hogy a pénztár a jövőben a táppénzeket a központi pénztári helyiségben való nagy torlódás elkerülése és a tagoknak idővesztéségtől való megkímélése céljából minden kerületben egyszer, legfeljebb kétszer hetenkint a délutáni órákban kirendelt tisztviselők útján fizeti ki. A kifizető helyek felállításának és fentartásának költségei abból a körülbelül 32-33000 K évi összegből fedezendők, melyet a pénztár a táppénzek postán való megküldésére posta költség címen fordít. Több száz üzem besorozásán és a rendes folyó ügyek elintézésén kívül elhatározta még az igazgatóság, hogy a *mezőgazdasági gépek mellett valamint az ármentesítő társulatoknál alkalmazott munkásoknak* az országos pénztárból való kivonása ügyében felterjesztéssel fordul a kereskedelemügyi miniszterhez, s kifejtve a munkásságra és az országos pénztárra ebből háramló nagy károkat, arra kéri a minisztert, hogy a törvényhozástól az ármentesítő társulati alkalmazotak biztosításának a jelenlegi állapottól eltérő rendezésére nyert meghatalmazását ne érvényesítse s hagyja meg ezen munkásokat az országos pénztár keretében. – Itt jegyezzük meg, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal *Varga Ferencz* aradi közgyűlési kiküldötti minőségét s ezzel országos pénztári igazgatósági tagságát megsemmisítvén, helyére *Kamenar Lajos*, zsolnai kiküldött hivatott be.

A bejelentés előtt bekövetkezett betegségből eredt összes költségek s nem csupán a bejelentés napjáig felmerült költségek terhelik a mulasztó munkaadót. A kassai ker. pénztár közli lapunkkal a kassai kir. járásbíróóság 1911. Sp. I. 326/4. sz. ítéletét, mely a T. 12. §. ut. bekezdésének az általános gyakorlattól eltérő magyarázatával kimondotta, hogy „a munkaadó a bejelentés kellő időbeni elmulasztása esetén a bejelentés előtt bekövetkezett betegségből eredő költségeket viselni tartozik; vagyis a *bejelentésig terjedő időre* a betegségből eredő költségeket.” Ezzel szemben a kassai ker. pénztár közlése szerint a kassai kir. törvényszék 1911. Sp. I. 326/6. számú ítéletével a következőleg döntötte el jogerősen a kérdést: „Helyes a kir. járásbíróóság jogi álláspontja abban a tekintetben, hogy a bejelentés elmulasztásához következményeket fűz, a következmények mérvére nézve azonban a kir. járásbíróóság döntése téves. Az 1907. évi XIX. t.-c. 12. §-ának utolsó bekezdése értelmében ugyanis a munkaadó a kellő időben be nem jelentett biztosítandónak a bejelentés előtt bekövetkezett betegségéből eredt költségeket a munkásbiztosító pénztárnak megfizetni köteles. Alperes biztosításra kötelezett munkásának a betegsége a bejelentés előtt következett be. Az ebből a betegségből eredő összes költségeket tehát az idézett törvényhely értelmében a bejelentést elmulasztó munkaadó viseli, s annak a jogi álláspontnak, hogy a bejelentést elmulasztó munkaadó felelőssége a bejelentéssel végett ér s a bejelentés napjától kezdve a költségek viselése a munkásbiztosító pénztárra hárul, törvényes alapja nincs. A be-

jelentések pontos teljesítéséhez az egész munkásbiztosítási intézménynek nagyfontosságú közgazdasági és pénzügyi érdekei fűződnek, indokolt tehát, ha a bejelentési kötelezettség nem teljesítése esetében a munkaadót anyagi hátrány éri. Ez az anyagi hátrány pedig csak akkor sújtja a munkaadót, ha a költségeket nem a bejelentés napjáig, amely lehet a megbetegedés napja is, hanem a betegség egész tartama alatt viseli.”

A III. osztályú kezelőtisztviselői állások megszüntetése. Az országos pénztár igazgatósága kimondotta, hogy minden olyan kerületi pénztári határozatot, melylyel a III. osztályú, küellenőrzéssel megbízott kezelő tisztviselők a II. fizetési osztályba soroztának, jóvá fog hagyni. Ez a határozat elkerülhetetlen konsekvenciája volt az országos pénztár közgyűlésén meghozott azon határozatnak, mely az általános drágaságra tekintettel mindenapidíjas részére legalább 3 Kapidíj megállapítását mondotta ki. Nehogy a szervezett állásban levő állandó tisztviselő rosszabb helyzetben maradjon, mint az, aki ideiglenesen, nem szervezett állásra van alkalmazva, a megélhetési minimumként felismert javadalmazást a kezelőtisztek részére is biztosítani kellett.

Ideiglenes járadék. A sérülteket megillető járadékok megállapítása tekintetében a kerületi munkásbiztosító pénztárak és az országos pénztár között eddig fennállott munkamegosztás alapos változáson fog keresztül menni, a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1911. évi december hó 29-én kelt, a b-i kerületi munkásbiztosító pénztárhoz egy kártalanítási perből kifolyólag V. 197/1. sz. alatt intézett leiratában kifejtett állásfoglalása következtében. Mig ugyanis ezelőtt a kerületi pénztárak azon időpontig, amikor az állandó munkaképességsökkenés végleges foka ki nem alakult, ideiglenes járadékot állapítottak meg, – és pedig szabályszerű igazgatósági határozattal, – addig a jelzett leirat szerint ezután az országos pénztár a kártalanítási igény megnyílt napjától lesz köteles a járadékot megállapítani és a kerületi pénztárak – igazgatósági határozat mellőzésével – adnak a sérülteknek az állandó járadékba betudandó előleget. Hogy a gyakorlatban hogy fog ez az intézkedés bevalni, ma még kérdéses, egy azonban feltétlenül bizonyos, és pedig az, hogy az országos pénztár igazgatóságának és kártalanítási osztályának munkája ezzel legalább is megháromszorozódik, ha tekintetbe vesszük, hogy minden sérült sürgetni fogja ügyének szabályszerű igazgatósági határozattal való elintézését, (mihez a T. 88. §-a értelmében feltétlenül joga van) és hogy a munkaképességsökkenés végleges foka kialakulásáig az időközi változásoknak megfelelő kártalanítások tekintetében most majd az országos pénztárnak kell, – esetleg minden 2-3 hónapban újból – határoznia, amit eddig a kerületi pénztárak intéztek el, – nem is szólva arról, hogy ezelőtt a 14. sz. elvi jelentőségű határozat folyamánként mindaddig, míg az országos pénztár nem határozott, – a mi mindig az állandó munkaképességsökkenés végleges fokának kialakulásakor történt, – az egyes időszakokban fennállott állapotok kártalanításul megállapított ideiglenes járadékok ellen külön felebbezésnek helye nem volt, most pedig országos pénztári határozatról lévén szó, a sérülteknek jogukban áll minden határozatot megfelebbezni. Mindez tehát növelni fogja, és pedig rendkívüli méretekben az ügyforgalmat és ezzel a munkát.

Sajnosan nélkülözzük azonban, hogy a leirat nem jelöli meg egyúttal azon személyt vagy személyeket is, kik állásfoglalása értelmében jogosultak, illetve kötelezettek az előlegmegállapítást eszközölni és nem szabja meg legalább körülírással azon kereteket, amelyeken belül az előlegek megállapíthatók (pl. főorvosi bizonyítványban kitüntetett százalékos értékelés). A felelősség, valamint annak kizárása szempontjából pedig ezen kérdések rendezése felette fontos.

Szükséges, hogy az országos pénztár igazgatósága addig is, míg ez irányban az alapszabályok megfelelően módosíthatnak, e kérdésben mielőbb állást foglaljon, – és amennyiben a leiratban megnyilatkozó álláspontot magáévá teszi, – részletes utasítást adjon annak keresztülvitele tekintetében, nehogy a kártalanítandók ellátása, útbaigazítás hiányában, fennakadást avagy halasztást szenvedjen.

Dr. A.

Az országos Orvosszövetség január hó 28-án tartotta meg kongresszusát. A szövetség a közel jövőn kívül a messze jövővel is foglalkozott és kijelentette, hogy szükségesnek tartja az 1907: XIX. t.-c. revízióját, mely alkalommal az országos pénztár eltörlését fogja követelni. Azt elhisszük a szövetségnek, hogy neki kellemesebb volna, ha széttagolt kerületi pénztárakkal volna csak dolga s az ő országos szervezetével szemben nem állana ugyancsak egy országos szervezet. A kongresszus szankcionálta az igazgatótanács eljárását, melylyel a pénztár orvosok részére új szerződésmintát állapít meg és annak betartását *minden fiókszövetségre kötelezővé* teszi. A szerződés minta a *kollektív szerződés* alapján áll. A szerződést a pénztár igazgatósága és a fiókszövetség „*teljhatalmú (!?) orvosi bizottsága*” kötik egymással. Hogy az egyezség mennyire szolgálja a megegyezés lehetővé tételét, azt eléggé jellemzi, ha megemlítjük, hogy a szerződés értelmében az orvosok a tagon kívül *csak a feleség és gyermekek kezelését* hajlandók elvállalni, az alapszabályok 33. §-ában felsorolt egyéb családtagok kezelésére azonban nem vállalkoznak. A szerződés értelmében a pénztár igazgatósága nem alkalmazhat olyan orvost, *kit a „teljhatalmú bizottság” kifogásol.* Az orvosok mulasztásai és vétségei felett a kerületi pénztár *panaszára az illetékes fiókszövetség ítélkezik.* Tehát a pénztárt teljesen ki kívánják rekeszteni az orvos felett ítélkező bizottságból. Az országos pénztár szabályzattervezetének a fegyelmi bizottságba két orvost bevonó rendelkezését annak idején az orvosi érdekek védelmére elegendőnek nem találták; a ^ pénztár érdekei ezek szerint a szerződéstervezet készítői egyáltalán nem bírnak az ilyen ügyekben jelentőséggel. Betegség esetén az orvosnak *egy évig teljes fizetés jár.* A pénztár az orvosnak fel nem mondhat, a teljhatalmú bizottság azonban az egyezséget valamennyi orvos nevében felmondhatja. Az ember valóban zavarba jön, vajjon az 1907: XIX. t.-c. munkásbiztosításról avagy orvosbiztosításról szól-e!

A munkáskórház ügye még mindig csak ott tart, hogy a kereskedelmi miniszter és a főváros a szükséges telek ügyében egymással tárgyalnak. Az eredetileg a Gyáli-úton erre a célra átengedett 5655 négyszögölnyi területet az állami munkásbiztosítási hivatal orvosi tanácsa a célra meg nem felelőnek találtaimért ezen a legjobb esetben csak háromszáz ágyas kórházat lehet építeni, holott *a tervezett kórház 600–800 ágyas volna.* A miniszter ezért most újabb megkereséssel fordult a fővároshoz, hogy egy

10-13.000 négyszögölnyi kiterjedésű telket engedjen át a munkáskórház céljaira ingyenes használatra.

A M. Á. V. és az országos pénztár között felforgó vitás kérdések rendezésére Dr. Mentsik Ferenc miniszteri tanácsos elnöklete alatt értekezlet volt az állami munkásbiztosítási hivatalban, melynek folyamán a felforgó differenciák, – amelyek, mint múlt számunkban közöltük, a M. Á. V. ellen 356.000 korona erejéig való végrehajtásra vezettek, – egyelőre a következő megállapodással rendezettek: A M. Á. V. mindenelőtt kifizeti az eddig visszatartott 356.000 K baleseti járuléktartozását. Az országos pénztár ennek ellenében megkezdi a M. Á. V. betegsegélyező pénztárnak 1908. és 1909. évi már approbált zárszámadásaiban kimutatott 352.000 K hiányának a M. Á. V. részére való megtérítését olyképen, hogy 120.000 koronát kifizet, mihelyst a M. Á. V. a baleseti tartozását befizette, a többit pedig 1913 január hótól kezdődőleg $\frac{1}{4}$ évi részletekben törleszti. Ezen kölcsönös törlesztésektől függetlenül a M. Á. V. és az országos pénztár közt felforgó nézeteltérések folytán a M. Á. V. betegsegélyező pénztár kezelésének a vitás pontok körüli helyessége a helyszínén részletes vizsgálat tárgyává tétetik, amely vizsgálat az állami hivatal által az országos pénztár bízatik meg, s ha ezen vizsgálat azt bizonyítaná, hogy a kezelés nem volt törvény és alapszabályszerű és ennek folytán az országos pénztár károsodott, a M. Á. V. késznek nyilatkozott a T. 146. §-a alapján a megfelelő összeget megtéríteni. Az állami munkásbiztosítási hivatal a M. Á. V. betegsegélyező pénztár 1910. évi zárszámadásának jóváhagyását a vizsgálat lefolytatásáig függőben tartja. A vizsgálat vezetésével az országos pénztár elnöksége Somló Jenő titkárt bízta meg s e célra még 5 tisztviselőt rendelt ki melléje.

Ügyvédi kamarák alkalmazottainak biztosítása. A kereskedelemügyi miniszter 77834/911. sz. határozatával kimondotta, hogy az ügyvédi kamarák azon tisztviselői, akik ezen tisztségüket csal mellékfoglalkozásként, tiszteletdíj mellett teljesítik, s így más irányú önálló kereseti foglalkozással bírnak, (kamarai elnök, titkár, ügyész, pénztárnok) a fennálló rendelkezések alapján nem esnek az 1907 XIX. t.-c. alapján való kötelezettség alá.

Közgazdaság.

A Wekerle-telep építkezései. A „Politikai Értesítő” jelenti: A Wekerle-telepen teljes erővel folynak az építkezések, hogy a munkáslakások mielőbb teljesen átadhatók legyenek rendeltetésüknek. A négyezer lakás közül már mintegy kétezer lakás teljesen készen van. A folyó év végére minegy háromezer lakás épül. A hátralévő ezer lakás építését már lassabb tempóban fogják eszközölni, mert a homoktéglaágyárnak a homokdombokat fokozatosan föl kell dolgozni. E dombok helyére jönnek a többi lakások. A munkástelep építése körül a közintézmények okoznak nagyobb gondot. A telepen épülnek iskolák, rendőrkapitánysági épült népfürdő stb. A külföldi hatóságok nagyon érdeklődnek munkástelep építése iránt és alig múlik el nap, hogy valamilyen távoli ország delegátusa nem jelentkezne az épít vezetőségénél s a legalaposabb információt nem kérné a telep rendeltetése, az építési költségek, stb. felől.

A munkástelepen elsősorban az állami üzemek munkásai kaphatnak lakást. Az állami gépgyár, a máv., a posta és táviráda alkalmazottai nagy számmal laknak már ma is telepen. A nagyobb magánvállalatok közül u. Ganz-gyár Thék-gyár munkásai és a Grafikai Egyesület tagjai (a nyom-

dászok), laknak nagyobb számmal a telepen. Az állami üzemek munkásainak munkabéréből a házbért a bérfizetés alkalmával levonják és közvetlenül az állampénztárba szolgáltatják be. A magánüzemek maguk bérelnek lakást munkásaik számára s maguk fizetik, mint főbérlők, a munkások házbérét, amelyet azután a bérből kicsiny részletekben levonnak. A munkástelep a folyó évben már mintegy félmillió korona házbért jövedelmez a kincstárnak. Az egész telep önálló vízvezetékkal, a legmodernebb egészségügyi követelések szerint. Minden munkásnak 50-70 négyszögöl nagyságú kertje van.

Felelős szerkesztő : Dr. LÁNCZI JENŐ.